

VASA UNIVERSITET
Humanistiska fakulteten
Institutionen för nordiska språk

Anne-Maarit Toija

Engelska inslag i boken 101 Reykjavík av Hallgrímur Helgason
- En textanalys samt jämförelse med bokens svenska översättning

Avhandling pro gradu i nordiska språk
Vasa 2009

INNEHÅLL

1 INLEDNING	5
1.1 Syfte	6
1.2 Material	7
1.2.1 Boken 101 Reykjavík och författaren Hallgrímur Helgason	8
1.2.2 Författarens tankar om språket i boken	9
1.3 Metod	11
2 ISLÄNDSKA OCH ENGELSKA	13
2.1 Isländska	13
2.2 Isländsk språkpolitik förr och nu	15
2.3 Engelska	17
2.4 Engelskans roll på Island	18
3 KODVÄXLING OCH LÅN	20
3.1 Om kodväxling och lån	20
3.2 Orsaker till kodväxling och lån	23
4 ENGELSKA INSLAG I DEN ISLÄNDSKA BOKEN 101 REYKJAVÍK	28
4.1 Grafisk utformning av engelska uttryck	29
4.2 Engelska inslag	31
4.2.1 Egennamn	32
4.2.2 Citat	34
4.2.3 Svordomar och lågspråkliga uttryck	37
4.2.4 Hälsningar och andra allmänna fraser	38
4.2.5 Annat	40
4.3 Integreringsgrader av de engelska inslagen	40

4.3.1 Etablerat lån	41
4.3.2 Temporära lån	42
4.3.3 Kodväxling	45
4.4 Isländsk stavning och blandformer av två språk	45
4.5 De engelska inslagens funktion i boken	50
4.5.1 Kommunikativ funktion	51
4.5.2 Social funktion	55
4.5.3 Stilistisk funktion	57
5 JÄMFÖRELSE MELLAN ENGELSKA INSLAG I DEN ISLÄNDSKA ROMANEN OCH DESS SVENSKA ÖVERSÄTTNING	62
6 SLUTDISKUSSION	69
KÄLLOR	73
BILAGOR	
Översättningar från isländska till svenska	75
TABELLER	
Tabell 1. Antalet engelska inslag i bokens första kapitel	31

VAASAN YLIOPISTO

Humanistinen tiedekunta

Laitos:	Pohjoismaisten kielten laitos
Tekijä:	Anne-Maarit Toija
Pro gradu -tutkielma:	Engelska inslag i boken 101 Reykjavík av Hallgrímur Helgason En textanalys samt jämförelse med bokens svenska översättning
Tutkinto:	Filosofian maisteri
Oppiaine:	Pohjoismaiset kielet
Valmistumisvuosi:	2009
Työn ohjaaja:	Siv Björklund

TIIVISTELMÄ:

Tutkielmassani tarkastelen, millä tavalla englannin kieli on läsnä puristisena pidetyssä islannin kielessä. Tarkastelen tätä islantilaisessa romaanissa 101 Reykjavík, jonka on kirjoittanut Hallgrímur Helgason. Romaani on hyvin puhekielinen ja tuo esille islantilaisten tavan käyttää englantia arkikielessään.

Tarkastelen, millainen rooli englannin kielellä on islanninkielisessä romaanissa, muun muassa koodinvaihtoteorioiden pohjalta. Vertailen englanninkielen käyttöä islanninkielisessä romaanissa myös sen ruotsinkieliseen käännökseen.

Koodinvaihto englantiin on yleistä romaanissa, ja se toimii luonnollisena osana kieltä. Romaanissa esiintyy englantia erityisesti erilaisissa sitaateissa, erisnimissä, kirosanoissa, tervehdyksissä ja muissa tavallisissa lausahduksissa ja sanoissa. Englannin kieli sulautuu kirjoitusasultaan islanninkieliseen tekstiin. Englannin kielellä on romaanissa monta erilaista tehtävää ja syitä sen käyttöön on useita. Erittelen ne kolmeen pääluokkaan: kommunikatiivisiin, sosiaalisiin ja tyyllillisiin tehtäviin.

Englannin kielen käyttö on hyvin samanlaista sekä islantilaisessa romaanissa että sen ruotsinkielisessä käännöksessä, mutta islanninkielisessä romaanissa englanninkielisten sanojen kirjoitusasu jäljittelee usein islanninkielen ääntämystä ja ruotsinkielisessä käännöksessä taas englanninkielisiä aineksia on havaittavissa enemmän.

Avainsanat: isländska, engelska, språkpurism, kodväxling, lånord, textanalys

1 INLEDNING

Isländska är ett gammalt språk och det har bevarats ganska oförändrat genom tiderna medan de övriga nordiska språken samtidigt har förändrats (Leitre, Lundeby, Torvik 1990: 123). Det kan bero på Islands geografiska isolation, det nära nätverket mellan talare av språket, islänningarnas identifikation med litteratur och traditioner uttryckt på äldre former av språket och stark lingvistisk konservering (Arnbjörnsdóttir 2006: 5). Sedan medeltiden har det endast skett små förändringar i det isländska skriftspråket. På 1600- och 1700-talen fick det danska språket inflytande på det isländska språket, till exempel genom handelsmän, men i dag finns det bara några få tecken kvar av det danska inflytandet. (Leitre, m.fl. 1990: 123.)

I dag kan man säga att det är engelskan som inverkar mest på det isländska språket. Det engelska språket har haft ett starkt inflytande i det isländska samhället sedan andra världskriget då engelsmännen ockuperade Island. År 1949 blev Island medlem i NATO, och NATO-basen kom till Island år 1951 med många nya amerikanska invånare. (Jónsson 2007: 50; Islands ambassad 2007) I dag har Island ett stort antal turister vilket påverkar språket i samhället, till exempel besöker 50 000 amerikaner Island varje år (Embassy of the United States 2006) och genom olika medier har engelskan stor inverkan på isländska språket. Islänningarna själva talar ofta bra engelska och speciellt unga använder engelska ord i sitt talspråk. Den isländska språkpolitiken försöker bevara språket så rent som möjligt från utländska lånord och nästan alla nya termer får isländska motsvarigheter (Vikør 1993: 58; Islands ambassad 2007), men engelskans påverkan kan man se i många sammanhang på Island.

Jag själv bodde och studerade på Island i Reykjavík i nio månader och under den tiden blev jag intresserad av engelskans inverkan på det isländska språket, när jag märkte hur mycket speciellt unga islänningar använder engelska uttryck i sitt tal, och hur engelska ord och uttryck är ett naturligt sätt för dem att uttrycka sig. Jag tyckte att det var tecken på att den språkliga purismen på Island inte är så sträng i praktiken och i vardagen som den isländska språkpolitiken och dess historia ger oss anledning att tro. Engelska inslag används ganska mycket i talspråket, men jag blev också intresserad av att se vilken roll

engelskan har i skriftligt språk och speciellt i nutidens litteratur som har sina rötter långt tillbaka i saga-tiderna. Intressant är även om engelskans roll i det isländska språket är annorlunda än i de andra nordiska språken, till exempel i svenskan.

1.1 Syfte

Min undersökning gäller kodväxling och användningen av engelska och engelska språkets inverkan på det isländska språket. Mitt syfte är att undersöka engelska inslag i boken *101 Reykjavík* av Hallgrímur Helgason och ge en översikt av engelska språkets roll och närvaro i en modern isländsk roman. Då boken är en skildring av livet på dagens Island i Reykjavík antar jag att också språket och användningen av engelska i boken speglar hur språket används i det isländska samhället vilket gör undersökningen intressant. Om man tänker på isländskans puristiska historia som diskuteras i avsnitt 2.2, kan det antas att man ofta ställer sig kritisk till engelskans bruk och andra språks inverkan på isländskan. Därför är det intressant att undersöka hur en modern isländsk författare vågar använda engelskan som en del av sitt språkliga uttryck i ett isländskt litterärt verk. Författaren Hallgrímur Helgason har skrivit boken på ett talspråkligt sätt och just därför finns det många element i boken som inte alltid är så vanliga i isländskt skriftspråk. Det engelska språket är ett sådant element och det ska jag undersöka i min avhandling.

I min avhandling vill jag diskutera vilka och hurdana engelska ord som förekommer i boken. Jag kommer också att granska den grafiska utformningen av engelska uttryck i texten för att se om engelskans närvaro i texten förs fram på något speciellt sätt med hjälp av grafisk utformning.

I min undersökning diskuterar jag också orsaker till användningen av engelska för att se vilka som är de motiverande orsakerna bakom användningen av engelska i boken när man granskar dem med hjälp av kodväxlingsteorier. Jag vill också undersöka hurdan funktion det engelska språket har i boken och vad engelska språket orsakar texten och berättandet. Kodväxlingsteorier används vanligen i talspråksanalys och därför är det också intressant att se hur en aspekt av språk: kodväxling, som ofta sammanbinds som någonting i talspråk förekommer i skriftspråk.

Till sist kommer jag att jämföra den isländska romanen och dess svenska översättning för att se om det finns skillnader mellan bruket av engelska i de här två versionerna av boken när det gäller två språk som har olika bakgrund när man tänker på ett annat språks inflytande på språket. I ljuset av det isländska språkets puristiska bakgrund skulle det vara sannolikt att min hypotes är att man använder engelskan mycket mer i svenskan än i isländskan, men eftersom jag själv har märkt hur mycket engelska inslag också isländskan har i talspråket och eftersom det här gäller en jämförelse mellan en roman och dess översättning antar jag att skillnaden i användningen av engelska mellan dessa två språk inte är stor.

När jag granskar språket i boken *101 Reykjavík*, som är ett av de populäraste litterära verken i modern isländsk litteratur, och ser på olika ”internationella” aspekter och deras inflytande på språkanvändning och språklig stil i boken kan man diskutera om det engelska inflytandet är illa för språket eller om det är någonting som gör det isländska språket rikare och mångsidigare.

1.2 Material

Som material i min avhandling använder jag den isländska romanen *101 Reykjavík* av Hallgrímur Helgason. Jag använder den svenska översättningen av boken i min avhandling för att jämföra de här två versionerna, men den svenska översättningen fungerar också som hjälpmedel i mitt arbete som stöd för att förstå den isländska romanen när mina egna kunskaper i isländska språket inte räcker. Romanen är 384 sidor lång och dess översättning på svenska är 347 sidor. Romanen är översatt till svenska av John Swedenmark. Han är Sveriges främsta översättare från isländska, men arbetar också som språkforskare och litteraturkritiker (LO Tidningen 2007).

I min undersökning använder jag flera isländska exempel på språket i boken. I slutet av avhandlingen har jag bifogat en numerisk lista över översättningar till svenska av alla isländska exempel i min avhandling för att underlätta läsningen av avhandlingen för dem som inte förstår isländska. (bilaga 1.)

Jag har valt boken *101 Reykjavík* för min undersökning för att den sägs vara ett av Islands populäraste moderna litterära verk. Miljön i romanen är dagens Island och personerna i boken är nutids islänningar. Därför kan man anta att boken försöker ge en realistisk bild av det isländska samhället idag. Författaren är också en av de populäraste författarna på Island idag. Hans verk är bland de mest lästa på Island och också utanför landet vilket leder till att hans verk kan tänkas ha inverkan på det isländska språket åtminstone i någon mån eller hurdan bild som ges av det isländska språket i litteraturen.

1.2.1 Boken *101 Reykjavík* och författaren Hallgrímur Helgason

Boken *101 Reykjavík* är den mest kända boken av Hallgrímur Helgason samt en av de mest kända böckerna i isländsk modern litteratur. Boken publicerades på Island år 1996. Först fick boken kritik från de flesta kritiker på Island, och såldes dåligt. Folk blev intresserade av boken först när filmen *101 Reykjavík* av Baltasar Kormarkur publicerades år 2000. Filmen vann flera priser i internationella filmfestivaler och var nominerad till Nordiska rådets litteraturpris år 1999. Internationella förläggare blev intresserade av boken och det blev Hallgrímur Helgasons första bok som översattes till andra språk. (Hallgrimur.is 2008.)

Boken *101 Reykjavík* handlar om Hlynur och hans ganska deprimerade liv i centrum av Reykjavík, i postnummerområdet 101. Hlynur är 33 år gammal, arbetslös och bor fortfarande hemma med sin mor som just har berättat att hon är lesbisk och vars flickvän heter Lolla. Hlynur blir intresserad av Lolla och de har sex. Samtidigt berättar Hofy att hon är gravid. Hofy är en flicka som Hlynur träffar då och då. Hlynurs liv som vanligen innehåller bara tv och barer blir lite trassligt. Berättaren i boken är huvudpersonen Hlynur. Hans berättelse är mycket beskrivande och han säger saker som andra inte skulle våga säga. Av den anledningen är boken rolig och man kan inte hjälpa att man ler när man läser boken.

Hallgrímur Helgason föddes år 1959 i Reykjavík där han idag bor och arbetar. Han studerade vid *Listaháskóli Íslands (Iceland Academy of Arts)* under åren 1979-1980 och vid *Art Academy of Munich* år 1981-1982. Allt sedan dess har han jobbat som konstnär

och författare. Hans första roman *Hella* publicerades år 1990, men romanen *101 Reykjavík* var den första som fick internationell uppmärksamhet och är översatt till 14 olika språk. Hallgrímur Helgason har gjort skådespel för både radio och teater, skrivit essäer om samhälle och kultur till många olika tidningar och till och med framträtt som stå-upp komiker och översatt Hamlets Romeo och Julia till isländska. Som konstnär har han haft över 20 egna utställningar på Island och i Boston, New York, Paris och Malmö, och han har deltagit i över 30 utställningar med andra konstnärer världen runt. (Hallgrimur.is 2008; Reykjavik City Library 2008.)

1.2.2 Författarens tankar om språket i boken

När man analyserar språket i ett fiktivt litterärt verk är det viktigt att ta hänsyn till vad författaren själv anser. För att få en bild av vad författaren Hallgrímur Helgason själv tänker presenterar jag här hans tankar om engelska språkets roll och betydelse i boken *101 Reykjavík*. Jag diskuterar hans åsikter enligt hans svar på de frågor om det engelska språkets roll i boken och på Island som jag har ställt honom.

På frågan hur mycket författaren tänkte på språket i boken när han skrev *101 Reykjavík* svarar Hallgrímur Helgason att han tänkte mycket på det och att han verkligen har skapat ett nytt språk för att berätta sin historia. Han anser att hans användning av engelska ord i boken är mycket ändamålsenlig och avgörande eftersom engelska ord utgör en så stor del av språket hos unga människor på Island. Helgason nämner att berättelsens huvudperson Hlynur Björn dök upp i Helgasons tankar redan under år 1990, fem år innan han skrev boken, och han använde honom också i sina radioprogram.

På frågan varför han använder engelska säger Helgason att det var och det är ”in” att använda engelska. Det ligger någonting i det språk som utvecklats av så många människor och som är en del av en dominerande världskultur. Det är ”hippy” och ”cool” och det är säkert fräschare än det gamla isländska språket. Engelska har ord och fraser för att uttrycka de modernaste fenomenen. Engelska ord och fraser är kortare, kvickare och på något sätt roligare än de isländska. Till exempel när trosor är in mellan skinkorna har

man ”wedgie” på engelska, och man kan inte heller hitta ett likadant ord på isländska till den engelska svordomen ”fuck” eller ”fucking”.

Helgason anser att han använder engelska i boken på liknande sätt som engelska användes på Island när han skrev boken. Många enskilda ord och fraser använder man på engelska på Island. Han säger att användningen av engelska på Island har ändrats från när han skrev boken fram till idag: men användningen har inte försvunnit, den är större än någonsin tidigare. Han säger att användningen av engelska kanske är mer accepterad idag än förr. På Island har man försökt att kämpa mot det engelska inflytandet på det isländska språket och skapat ett nytt isländskt ord för allt, till exempel television och telefon, men han anser att man idag inte kämpar lika mycket mot det.

Om sitt eget bruk av engelska konstaterar han att han försöker att inte använda engelska när han talar i radio eller television eller när han skriver, förutom om personen i boken är som huvudpersonen i *101 Reykjavík*. Han tillägger att i sin vardagliga konversation använder han engelska ord här och där. Han tror inte att någon har svårigheter att förstå någonting i boken på grund av hans bruk av engelska. Han säger att en del isländsk slang i boken har han skapat själv och det kan vara någonting som inte alla förstår medan hans bruk av engelska i boken förstås av nästan alla.

Han konstaterar att han visste att det var en risk att använda engelska i sin isländska roman, men att han älskar risker. I början tyckte de isländska kritikerna att hans bok var skräp. De kunde inte se något litterärt värde i boken, men detta har ändrats. Kritiken gällde inte bara användningen av utländska ord utan också den hemska karaktären hos huvudpersonen och hur ointressant denna var.

Trots att Hallgrímur Helgason använder engelska i sin isländska roman tycker han också själv att engelska är ett hot mot det isländska språket och islänningar är alltid mycket medvetna om detta hot. Han tycker ändå att de har accepterat att engelska är ett dominerande språk och att de måste leva med det. Det bästa sättet att acceptera det är att börja leka med språket. Han säger att några engelska fraser som till exempel ”He wears something on his sleeve” låter hemska på isländska men ändå har folk börjat använda det. Långsamt kommer det att utformas till någonting annat. Han säger att alla språk är influerade av andra och att alla språk ändras. Isländska är ett gammalt språk och passar

inte alltid moderna tider. Han tycker att engelsk influens på isländska språket kan användas för att anpassa det isländska språket och göra det enklare och kvickare, alltså lämpligare för vår värld och våra tider. (Helgason 2008.)

1.3 Metod

Min undersökning är en textanalys, dess mening är att klargöra och analysera engelska inslagens roll i en isländsk litterär text. I min analys diskuterar jag engelskans närvaro och roll i texten, dess intryck till textens stil, stämning och effekt samt orsaker till användning av engelska inslag.

De undersökningsmetoder som jag arbetar med är huvudsakligen kvalitativa. Jag använder kvalitativa metoder när jag analyserar romanen och engelska ord och uttryck i den. Jag undersöker hurdana ord det finns och försöker att komma på likheter mellan ord eller uttryck. Jag granskar engelska ord och uttryck för att se i hurdana situationer engelskan används, varför den används och på vilket sätt.

Jag diskuterar både lånord och kodväxling i min avhandling för att språket i boken är mycket talspråkligt och därför utgör engelska inslag som finns i boken ofta kodväxling även om det är fråga om en skriftlig text och kodväxling är vanligare i talspråk. I min avhandling granskar jag direkta lån som jag har delat i etablerade och temporära lån i min undersökning. För att begränsa mitt undersökningsområde behandlar jag inte översättningslån och begreppslån i min avhandling. Vid diskussionen om lånord kommer jag också att använda kvantitativa metoder i min avhandling, eftersom jag vill klargöra också antalet engelska inslag i romanen.

Jag har kategoriserat engelska inslag i olika grupper enligt orsaker till deras användning och deras innehållsroll i boken. De kategorier som jag har använt i min undersökning är egennamn, citat, svordomar och lågspråkliga uttryck, hälsningar och allmänna fraser och annat. Jag diskuterar engelskans roll i boken med hjälp av exempel i dessa kategorier. I samband av dessa gör jag också en kvantitativ analys om engelska inslag i första kapitlet av boken för att se hur mycket det egentligen används ord i olika kategorier.

Jag vill även se vilken funktion engelska ord och uttryck har i en isländsk bok. Orsakerna till användningen av engelskan diskuterar jag på basis av Bakers (2006: 111-113) tretton orsaker till kodväxling. När jag diskuterar funktionen hos engelska inslag har jag använt tre kategorier: kommunikativ funktion, social funktion och stilistisk funktion i min undersökning.

I min undersökning granskar jag alla engelska inslag i boken. Jag kommer även att jämföra engelska inslag i den isländska boken med dess översättning till svenska för att se om det finns skillnader i bruket av engelska i de här två versionerna av böckerna. Jag koncentrerar min undersökning mest till det första kapitlet i boken, som utgör 138 sidor av bokens 383 sidor. Den här begränsningen gör jag också i min kvantitativa analys i avsnitt 4.2. Bokens språkliga stil är den samma genom hela boken och därför ger det första kapitlet en pålitlig bild av hela romanen när jag till exempel jämför engelska inslag i den isländska boken med dess svenska översättning.

I min undersökning väljer jag exempel i romanen för att klargöra engelskans närvaro i boken i olika fall. Jag diskuterar olika fenomen i boken kring exemplen och avsikten är att ta fram och granska olika exempel så mångsidigt som möjligt för att kunna förklara engelskans olika roller i romanen. I många fall kan de engelska inslagen ha flera olika roller i språket och därför försöker jag ofta visa också kontexten kring de exempel som jag har valt så att den som läser min undersökning också själv får se kontexten där engelskan används och förstå hur engelskan kan ha olika roller och funktioner i romanen och hur engelska inslag i boken kan granskas ur många olika synvinklar. Jag har tagit hänsyn till alla engelska inslag i boken och försökt välja exemplen så att de representerar alla engelska inslag i romanen så mångsidigt som möjligt för att få en täckande bild över engelskans roll och närvaro i boken.

2 ISLÄNDSKA OCH ENGELSKA

För att förstå varför det är intressant att undersöka engelskans roll just i isländska språket är det viktigt att veta någonting om språkets historia. Språket har genom tiderna varit viktigt för islänningarna. Islänningar ser sitt språk som ett kulturellt arv och bevarandet av isländska språket innebär bevarandet av isländsk kultur. Karakteristiskt för islänningarnas kultur är deras höga läs- och skrivkunnighetsnivå och att islänningarna sätter stort värde på det skrivna ordet. Läsning har alltid varit en favoritförlustelse på Island och folk brukade ofta läsa turvis när andra jobbade. Barn kunde inte bli konfirmerade innan de kunde läsa heliga skrifter, vilket garanterade en hög läs- och skrivkunnighetsnivå genom århundraden. (Arnbjörnsdóttir 2006: 17, 19.) Modern isländska har inte ändrats mycket från den fornisländska (Karlsson 2004: 7). Den rika litterära- och läsekulturen och den starka purismen på Island är faktorer som har bevarat språket. I följande avsnitt presenterar jag det isländska språket och dess puristiska historia lite närmare samt diskuterar engelska språkets närvaro och inverkan på det isländska språket.

2.1 Isländska

Historiskt hör isländskan till de nordgermanska språken, till den västnordiska grenen. Isländskan har rötter i det gamla urnordiska språket som kom till Island med de norska bebyggarna på 900-talet. Under medelåldern var norska och isländska dialekter av ett språk och liknade varandra mer än till exempel svenska och danska. De närmast besläktade språken är färöiska och norska. Lingvistiskt liknar isländskan mest den sydvästra norska dialekten av gammalnorska. Även om isländskan ligger lingvistiskt nära den gammalnorskan ansågs redan gammalisländskan vara ett eget skrivspråk därför att Island hade sin egna starka litterära kultur som var rikare än någon annan i Europa. Inte något annat land i Europa hade på den tiden så stor andel hög kvalitet litteratur i sitt eget språk som Island hade. Islänningarna ansågs även vara experter i poesi, historia och skrivning. (Vikør: 1993: 55-56; Islands ambassad 2007.)

Grammatiskt liknar isländskan tyskan. Substantiven i isländskan har tre genus: maskulinum, femininum och neutrum, och böjs i fyra kasusformer: nominativ, ackusativ, dativ och genitiv. Isländskans adjektiv har en svag och en stark form, och de böjs enligt substantiv (t.ex. *ungur strákur-ungi strákurinn*= en ung pojke-den unga pojken). Också räkneorden 1-4 böjs (1: *einn, ein, eitt*, 2: *tveir, tvær, tvö*, 3: *þrír, þrjár, þrjú*, 4: *fjórir, fjórar, fjögur*). Skillnaden gentemot tyskan och till exempel svenskan är att isländskan inte har någon fristående artikel. Den bestämda artikeln fogas ihop med substantivet (t.ex. *maður-maðurinn*= en man-mannen). Isländskan har starka och svaga verb och de böjs efter person. (Gíslason, Holopainen, Karlsson & Kumpulainen 2004; Islands ambassad 2007.)

Isländskan har åtta bokstäver som till exempel svenskan saknar: *Áá, Ðð, Éé, Íí, Óó, Úú, Ýý, Þþ* och *Ææ*. Svenska bokstäverna *å* och *ä* finns inte i isländskan. Isländskan har också ljud som inte finns i de andra nordiska språken. Det har förekommit fonetiska ändringar också i det isländska språket även om islänningarna bevarar fortlevnaden mellan det gamla och det moderna språket. Förändringarna har skett mer i vokalsystemet än i konsonantsystemet. Till exempel det gamla *þþ* i isländskan har ersatts i färöiska och skandinaviska språk med *d* eller *t*. Till exempel de isländska orden *þing* och *þú* motsvaras av *ting* och *du* i skandinaviska språk och *ting* och *tú* i färöiska. De fonetiska förändringarna i isländska ägde rum före 1550-1600-talet, en tidsperiod som kan definieras som gränsen mellan den gamla och moderna isländskan. I isländskan betonas den första stavelsen av ordet. I andra nordiska språk har användningen av obetonade prefix och främmande ord komplicerat de allmänna betoningsreglerna. Grundordförrådet i isländskan är det samma som i svenskan, speciellt de ålderdomliga formerna av ord i svenskan är likadana som i isländskan. (Vikør: 1993: 56-57; Islands ambassad 2007.)

Purismen och en allmän vilja att bevara det gamla isländska språket minimaliserade lingvistiska skillnader mellan regioner (Arnbjörnsdóttir 2006: 20). Också kommunikation inom landet var relativt lätt. Drängar och landstrykare reste regelbundet från en gård till annan varvid bara få regioner var permanent isolerade. Dessutom var dansk språkpolitik på Island under Danmarks koloniala makt svag eller nästan icke-existerande. (Gudmundsson 1977 via Arnbjörnsdóttir 2006: 21.) Därför finns det inte dialekter på Island, även om islänningarna kan indela varandra efter landsdel utgående

från uttal, ordval och uttryck. Dessa små regionala skillnader kommer att höra till historien, eftersom de flesta islänningar bor i huvudstaden Reykjavík. (Vikør: 1993: 57; Arnbjörnsdóttir 2006: 21; Islands ambassad 2007.)

2.2 Isländsk språkpolitik förr och nu

För att förstå engelskans förekomst i isländsk litteratur eller i allmänhet i det isländska språket är det viktigt att gå tillbaka lite i isländsk språkpolitisk historia och se på språkets betydelse för islänningar och deras identitet.

I huvudsak är det isländska språket det samma språk som förr i tiden talades i Norden (Jónsson: 2007:53). Isländsk litteratur är enastående eftersom språket har ändrat bara litet genom århundradena och sagorna är förhållandevis lättlästa för folk idag (Nordal 1924 via Jónsson 2007:40).

Det finns många orsaker och motiv till en stark språkvård och en puristisk syn på språket på Island. Redan i slutet av 1700-talet kämpade islänningar mot språkförändringar på Island. Man ville rensa isländska språket från danska och tyska influenser, som var särskilt starka i Reykjavík. På grund av ekonomisk och social eftersatthet var det risk för att det moderna danska språket skulle spridas på Island och vinna över den traditionella isländskan, men islänningarna lyckades kämpa mot detta genom att rensa språket, skapa nya termer, standardisera stavning och stödja bruket av isländska inom nya fackområden. (Vikør 1993: 58.)

Sigurður Jónsson (2007: 22,57) undrar i sin doktorsavhandling om isländsk fackspråklig språkvård huruvida det var mot samhällsförändringar eller mot de ord som samhällsförändringarna förde med sig som man kämpade och var rädd för när man började satsa på språkplanering på Island. Jónsson själv anser att det var rädslan för samhällsförändringar som var det största motivet för språkplaneringsarbetet i början av 1900-talet samt på 1950-talet.

Island blev självständigt år 1918 och folk ansåg att språket spelade en viktig roll i självständighetskampen och därför måste vårdas. Den industriella revolutionen i det isländs-

ka samhället och ökade kontakter med utlandet förändrade näringslivet och ekonomin på Island. Det debatterades mycket om de olika språkliga ämnena på Island bland annat om utländskt inflytande på isländskan speciellt inom olika industrigrenar som sjömansspråket. (Jónsson 2007: 9, 22-23, 57.)

Britterna ockuperade Island år 1940 efter att det andra världskriget hade brutit ut. Den nordamerikanska försvarsarmén NATO tog britternas plats när Island blev medlem i NATO år 1949 och NATO-basen kom till Island år 1951. Den har haft ett märkbart inflytande på hela samhällslivet på Island och protesterna bland islänningarna var starka när den amerikanska armén år 2006 drog sig tillbaka från Island, även om det genom tiderna har varit många debatter om arméns närvaro på Island. (Jónsson 2007: 24, 49-50.) Arméns närvaro har haft ett stort inflytande på samhällslivet på Island och då även på språket genom till exempel sina amerikanska radiosändningar och tv-kanaler samt genom att det var många nya engelskspråkiga invånare som flyttade till Island.

När man talar om språkpolitik på Island är internationalism ett av de centrala begreppen. Internationalismen på Island innebar modernisering och industrialisering av samhället. Som en följd av detta kom många utländska ord in i islänningarnas språkbruk och detta sågs som en fara för det isländska språket. (Jónsson 2007:82.) Det ledde i sin tur till verksamhet inom isländsk språkvård. Den isländska ordnämnden bildades år 1964 (Jónsson 2007: 68). Ordnamndens åsikt var att rensa det isländska språket från utländska ord så fort som möjligt och visa att det gick att mynta nya isländska ersättande ord för främmande ord. Kraften bakom allt termarbete på Island var behovet att kunna kommunicera om olika ämnen på god isländska. Det finns många krav som nya isländska termer måste uppfylla om de skall godkännas. Termerna skall vara fonologiskt acceptabla och skall behålla det ursprungliga sambandet mellan ortografi och uttal, de skall vara morfologiskt acceptabla, transparenta och ha relationer till språkets andra ordformer, som använder modersmålets stammar. (Jónsson 2007: 80-89.)

Även om det ansågs vara viktigt att behålla isländskan så ren som möjlig från det utländska inflytandet såg man även de goda sidorna av det utländska inflytandet. Sigurður Nordal var en ivrig förespråkare för att det skulle vara balans mellan utländska och inhemska faktorer inom kulturen. Han menade att fullkomlig isolering kommer att ta död

på litteraturen och att utländska strömningar är nödvändiga för att kulturen skall fortsätta att vara fruktbar. (Jónsson 2007: 41.) Också Sigurður Jónsson som ger aktuella tankar om utländskt inflytande på Island säger att nationalismen och internationalismen samspelar till islänningarnas nytta. De senaste fem årtiondena har inneburit en stor ökning av Islands internationella kontakter både inom näringsliv och kultur, vilken har en stor betydelse för det isländska kulturlivet innehållande teater, film, litteratur, musik och konst. Det isländska kulturlivet har kanske aldrig blomstrat mer än nu och islänningarna har aldrig haft bättre kontakt med omvärlden. Skulle det vara en tillfällighet, frågar han sig i sin doktorsavhandling. (Jónsson 2007: 50-51).

2.3 Engelska

Engelskan har blivit en nödvändighet i den moderna världen eftersom engelska är det internationella språket för vetenskap, teknologi och handel och det är det språk som används i multinationella företag, organisationer och vid internationella möten om de inte går mellan nationer, som till exempel nordiska länder, med kulturell förbindelse och ett annat gemensamt språk. Användningen av engelska i internationell kommunikation är generellt accepterad för att ofta finns det inte något alternativt språk. (Vikør 1993: 143-144.)

Engelskan används ofta som en symbol för modernitet och urbanitet och engelskan har en roll som en agent för amerikanisering av modern kultur, särskilt ungdomskultur. Alla accepterar inte detta, och de starkaste reaktionerna är mot inverkan av engelska ord och uttryck på nordiska språk, bruket av engelska i reklam och i namn på till exempel företag samt engelskans dominans i modern popmusik, filmer och television. (Vikør 1993: 143-144.) Man skapar ofta något slags identitet med användning av engelska och uttrycker till exempel att man hör till någon grupp (Muhonen 2008b: 175).

Engelskan är det dominerande främmande språket i Norden. Engelskan lärs ut till barn i Norden redan i 9-12 års ålder och engelskt inflytande får de redan tidigare genom media, vilket har lett till att barn redan i förskoleåldern kan ha utmärkta kunskaper i engelska. Vikør anser att användningen av engelska språk och lånord från engelskan är

följden av en modern livsstil hos folk i Norden och i andra välfärdsstater och ett internationellt samhälle där USA är ledande inom teknologi, ekonomi, politik, militära frågor och i kultur, och att modern massmedia har gjort oss till medlemmar av den globala byn baserad på amerikanska kulturella normer och värden. (Vikør 1993: 143-144.)

2.4 Engelskans roll på Island

Isländska ses som ett språk under press, inte längre av danska, men av engelska. Genom förbättringar av livsbetingelserna, ökad utbildningsnivå, massmedia och internet har engelskan blivit det dominerande andra språket på Island och det huvudsakliga källspråket för utländskt inflytande på det isländska språket (Sapir 2003: 32). Det starkaste skyddet mot språkförändringarna har varit den starka lingvistiska och litterära kontinuiteten i medelåldern och nu. (Vikør 1993: 210.) Det finns även krafter inom den isländska språkgemenskapen som verkar för inhemska nybildningar i stället för lån. Ändå finns en hel del engelska ord i modern isländska. Termer med anknytning till trålfiske och i anslutning till amerikanskt militärväsende är vanliga samt engelska ordlån i det allmänna standardspråket till exempel adjektiv som *töff* (eng. *tough*), *kjút* (eng. *cute*) och *seif* (eng. *safe*) (Eyvindur Eiriksson 1982 via Edlund & Hene 2007: 132.) Många isländska ord som har skapats för att ersätta främmande ord har varit kortlivade medan å andra sidan många människor försöker undvika främmande ord i skriftspråk som är avsedd för publicering. Däremot använder de främmande ord fritt i sitt talspråk. Och speciellt i talspråk har det inte alltid varit möjligt för isländska nyord att ersätta ett lånord. (Karlsson 2004: 38.)

Under de senaste fyra eller fem århundradena har Island gått från en isolerad lantlig språkgemenskap till ett modernt urbant samhälle i samarbete med andra nationer. De tidiga hårda familjförbindelserna har gett plats för mer komplex modern socialstruktur. (Arnbjörnsdóttir 2006: 8.) Skillnader i språk mellan generationer kan ses i det isländska språkliga samhället. Skillnader förekommer särskilt i vokabulären. Språket bland unga islänningar, speciellt slang är mer mottagligt för amerikanismer än standardspråkbruket på Island. Olika medier sprider engelska, men som en motsats på Island föredrar till exempel popgrupper att skriva lyrik hellre på sitt eget språk än på engelska. (Vikør

1993: 145, 212.) Engelskan är ett hot mot isländskan särskilt inom vissa akademiska områden, internationell handel och teknologi. Det lingvistiska och sociala trycket på Island växer och lingvistisk konservatism har gett plats för modernare attityder om språkevolution och språkförändringar. (Arnbjörnsdóttir 2006: 8.)

Intressant är att till skillnad från de andra nordiska länderna lär sig islänningarna engelska först i sjätte klass. Deras första obligatoriska språk är danska medan det är engelska i övriga Norden. (Vikør 1993: 142.) Oavsett detta har jag själv konstaterat att islänningar har mycket bra kunskaper i engelska.

3 KODVÄXLING OCH LÅN

Här presenterar jag två fenomen som är centrala när man diskuterar främmande språks inverkan på ett annat språk. Dessa fenomen är kodväxling och lån som både ofta förekommer i den här kontexten och är en följd av andra språks och kulturs påverkan på ett språk och kultur på ett sätt eller annat.

3.1 Om kodväxling och lån

Kodväxling är en av de mest använda termerna inom området språkkontakt. Francois Grosjean definierar kodväxling som ett alternativt bruk av två eller flera språk i samma förbindelse eller i samma konversation. Kodväxling kan göras för ett ord, en fras, en mening eller flera meningar. (Grosjean 1982: 145.) Kodväxling betyder att man medvetet eller ändamålsenligt skiftar mellan två eller flera språk. Man placerar ett ord eller en fras från ett språk i ett yttrande på ett annat språk eller så byter man språk vid satsgränsen. (Arnberg 2004: 49.) Carol Myers-Scotton (2006: 241) definierar klassisk kodväxling så att den innehåller element från två eller flera språkvarianter i samma mening, men att grammatiska regler till bara en av de här varianterna kontrollerar meningen. Kodväxling har oftast studerats i muntlig konversation, men det förekommer också i skriftspråk, även om det inte finns så många studier om kodväxling i skrift (Jonsson 2005: 97).

Romaine diskuterar kodväxling i sin bok *Bilingualism*. Romaine berättar om olika typer och grader av kodväxling enligt Poplack. Kodväxling kan delas in i tre olika typer: tagväxling, intersententiell växling och intrasententiell växling (Poplack via Romaine 1989: 112). Tagväxling betyder att man sätter in ett ord eller uttryck som *I mean* eller *you know* till ett meningsammanhang som är helt på något annat språk. Det utgör ord eller uttryck som är lätta att bifoga till en mening utan att de skadar meningens syntaxregler. Intersententiell växling betyder byte av språk vid menings- eller satsgräns. Till exempel kan meningen börja på ett språk och sluta på ett annat. Intersententiell växling kräver mer flytande språkkunskaper i de båda språken än tagväxling, eftersom största

delen av yttrandet måste följa regler från båda språken. (Romaine 1989: 112.) Intrasententiell växling betyder att bytet av språk sker i en och samma sats, och därför innebär den en stor syntaktisk risk. Växling kan ske också vid ordgräns. Enligt Poplacks syn (via Romaine: 1989: 113, 115) skall denna växling undvikas av andra förutom de som är flytande i två språk. Substantiv är ofta lånade och kodväxlade i kategorin intrasententiell växling. Orsaken till det är att de är relativt fria från syntaktiska begränsningar. (Romaine 1989: 113, 115.)

Om man i stället för kodväxling talar om lånord kan man enligt Lars-Erik Edlund och Birgitta Hene (2007: 33) kategorisera dem i tre olika låntyper: ordlån, begreppslån och blandlån. Det kan vara svårt att avgöra vilken låntyp ett enskilt ord tillhör och om det överhuvudtaget rör sig om ett lån även om det är en klar principiell skillnad mellan de olika kategorierna (Edlund & Hene 2007: 36).

Ordlån är resultatet av import av ordmodellens morfem. Ett eller flera nya morfem och ett nytt ord introduceras därigenom i kommunikationsspråket och kan sedan användas i inhemska nybildningar. (Edlund & Hene 2007: 33.) Det har skett till exempel för ordet *partý* och *jeppi* i isländskan (eng. *party* och *jeep*). Graden av formell anpassning påverkar inte låntypen. Ett ordlån förblir ett ordlån även om det skulle skrivas på ett annat sätt, men det är givetvis lättare att identifiera ett formellt ointegrerat ordlån än ett som anpassats till det dominerande språkets uttal, stavning och böjning. (Edlund & Hene 2007: 33-34.)

Begreppslån är resultatet av en substitution av ordmodellens morfem. Några nya morfem introduceras inte i kommunikationsspråket utan lånet manifesteras genom nybildningar eller genom att redan existerande ord ges ny betydelse. Traditionellt görs en terminologisk distinktion mellan begreppslån i typen översättningslån och betydelselån. Översättningslån är en nybildning som är morfem-för-morfem-översättningar av en ordmodell i ett annat språk t.ex. *förnybar* i svenskan kommer från engelska *renewable*. Betydelselån är redan existerande ord som fått en utvidgad betydelse efter en ordmodell i ett annat språk t.ex. *huvudvärk* har fått betydelsen *problem* efter engelska *headache* 'problem'. (Edlund & Hene 2007: 34-35.)

Blandlån är resultatet av både import och substitution av ordmodellens morfem. Ett nytt ord och minst ett nytt morfem introduceras därmed i språket och kan användas för att bilda nya inhemska ord t.ex. *drive-in-bio* i svenskan som kommer från engelskans *drive-in-cinema*. (Edlund & Hene 2007: 35.) Edlund introducerar också termen pseudolån som en nybildning med hjälp av ett eller flera morfem från ett annat språk, men utan någon direkt ordmodell i ett annat språk. Ordmodellen kan tvärtom vara hämtad från det egna språket. Pseudolån kan också bestå i att man plockar morfem från olika språk. Pseudolån kan innefatta lån som tillkommit på grund av missförstånd kring ordets betydelse eller så kan pseudolån vara ett ord som inte finns i motsvarande betydelse i det förrent långivande språket (en situation som kan uppstå vid lexikala lån överhuvudtaget genom att de inlånade orden genomgår betydelseförändringar). (Edlund & Hene 2007:36.)

En stor betydelse för ordets spridning i språkgemenskapen har ordets funktion och vilken typ av lån det är. Formell anpassbarhet kan vara en orsak till en stor spridning av ordet. Även ord som avser nya företeelser, värderande ord och gruppmarkörer av olika slag har sannolikt de största spridningschanserna i språkgemenskapen. Stark lojalitet mot det egna språket kan förhindra spridningen av lånord, särskilt när det gäller begrepslån och språkkunskaperna är sådana att ordmodellen inte lätt kan identifieras. (Edlund & Hene 2007: 99.) På Island är just lojaliteten stor om man tänker på landets språkpolitik. Det influerande språkets prestige kan motsvarande vara en faktor som gör det lättare för lånord att spridas (Edlund & Hene 2007: 99).

Ordets spridning påverkas också av introduktörens status i samhället eller i olika grupper. Lexikala lån och andra nya ord har större chanser att spridas om de är introducerade av betydelsefulla människor som kanske citeras ofta i massmedia och på så sätt lätt kommer till människors kännedom. Det att ordet är användbart i olika sammanhang bidrar även till ordets etablering. Konformism (dvs. att man anpassar sig till omgivningens språkbruk) kan också vara gynnsam för lexikala lån medan motsvarande anti-konformism kännetecknas av att inte använda lexikala lån. (Edlund 2007 & Hene: 99-101.)

Skillnaden mellan kodväxling och lån kan vara svävande. Lån är vanligen ett enskilt ord, men kodväxling gäller enheter såsom fraser, hela satser eller resten av samtalet, men kan även gälla enbart ett ord. Just därför är det svårt att dra skillnader mellan kodväxling och lån. (Viberg 1987: 44.) Det som skiljer kodväxling från lån är enligt Grosjean att när det gäller kodväxling är det växlande elementet inte integrerat i språket. När det gäller ett lån är ordet integrerat morfologiskt och fonologiskt i språket (Grosjean 1982: 146). Alla forskare ser inte enskilda ord som kodväxling, men noterar att det finns ord som skiljer sig från etablerade lån. Till exempel Poplack (1980 via Myers-Scotton 2007:253-254) kallar de här orden *nonce-borrowing* som för det mesta är substantiv (Myers-Scotton 2006: 253-254). I min avhandling talar jag om temporära lån i stället för termen *nonce-borrowing*. Begreppet temporära lån är en kategori mellan kodväxling och etablerade lån (Kovács 2001: 92).

Ord från det influerande språket som i den här avhandlingen är engelska, visar ofta morfologisk och syntaktisk integration i det dominerande språket, till exempel ord står alltid i det dominerande språkets ordföljd. Detta är också ett skäl till att säga att det inte är en fråga om kodväxling utan lånard. Det som skiljer dessa ord från lånard är bland annat det faktum att sådana ord har ingen ”reoccurrence value” i kodväxling, alltså det är typiskt att de förekommer bara en gång t.ex. i en konversation och det är mycket möjligt att de aldrig förekommer i någon annan konversation heller. Nästan alla enskilda ord från det influerande språket som förekommer bara en gång är uttalade som de uttalas i det influerande språket och inte som om de vore fonologiskt integrerade i det dominerande språket. En skillnad mellan kodväxling och etablerade lånard är också att enspråkiga (alltså de som inte kan kodväxlingspråket) inte uttalar enskilda ord från det influerande språket som de skulle uttalas i det influerande språket. (Myers-Scotton 2006: 256-260.)

3.2 Orsaker till kodväxling och lån

Kodväxling kan ha flera olika funktioner i språket och den kan användas för att uttrycka flera olika känslor och attityder i olika situationer. Kodväxling kan inte accepteras på grund av politiska, sociala eller kulturella orsaker. Om det finns konflikter i makten

mellan olika etniska grupper och språket ses som ett märke för en separat identitet kan kodväxling uppfattas som att man inte är lojal med sin grupp. (Baker 2006:109.) Till och med många som själva använder kodväxling tycker att kodväxling är ”dåligt språk” bara för att det innehåller två olika språk medan tvärtom många som hör kodväxling tycker att det är någonting skickligt (Myers-Scotton 2006: 249).

Det är inte korrekt att säga att talare eller skribenter kodväxlar för att fylla lexikala luckor i språket, åtminstone inte när det gäller tvåspråkiga som är flytande i två språk, även om till och med de tvåspråkiga ibland själva tror att de blandar eller lånar från andra språk för att de inte känner till ordet i ett språk. Trots det, är det ofta så att man växlar just ord och uttryck som används i båda språken. Blandning och växling av språk för en tvåspråkig kan jämföras med stilväxling för en enspråkig. Kodväxling bland enspråkiga är också vanligt, till exempel kodväxling mellan dialekter som skiljer sig mycket från varandra sker ofta (jfr. nynorsk-bokmål eller t.ex. finlandssvenska dialekter och standardsvenska). Det som skiljer kodväxling hos två- och enspråkiga är att tvåspråkiga vanligen har större språkreserver. Enspråkiga undviker användning av komplicerade strukturer. (Romaine 1989: 132, 155, 157.)

Det finns många orsaker till kodväxling. Colin Baker (2006: 111-113) presenterar tretton olika orsaker till kodväxling. Baker säger att kodväxling kan användas för:

- att betona en viss del av konversationen,
- att ersätta ett ord eller uttryck som man inte vet på ett språk,
- att uttrycka ett begrepp som inte har en motsvarighet i det andra språkets kultur,
- att förstärka en befallning,
- att klarlägga en idé,
- att signalera vänskap eller grupptillhörighet,
- att inlemma i en konversation,
- att tillföra humor eller lätta på en situation,
- att uttrycka social distans,
- att utesluta andra från konversationen,
- att uttrycka en förändring av attityd,

- att diskutera ett visst ämne,
- att berätta t.ex. om en konversation som har gått på ett annat språk

De flesta av de orsakerna som Baker nämner har någonting att göra med att uttrycka ett socialt förhållande, att göra en språklig framställning lättare eller att tillföra olika toner eller attityder i sin framställning.

Också Lenore Arnberg (2004: 49) presenterar en hel del orsaker till kodväxling. Hon säger till exempel att vissa aktiviteter endast har upplevts i samband med ett av språken, och vissa begrepp är lättare att uttrycka på ett annat språk. Som Baker (2006: 111-113) tar också Arnberg fram avsaknaden av ett ord i ett av språken som en orsak till kodväxling. Hon nämner också att vissa ord är enklare och mer framträdande i ett av språken. Arnberg säger att kodväxling används också när missförstånd behöver klargöras. Både Arnberg (2004: 49) och Baker (2006: 111-113) säger att kodväxling används för att uttrycka social distans till exempel när man vill utesluta någon från samtal eller motsvarande för att poängtera gruppsolidaritet. Att skapa en särskild kommunikationseffekt är också en orsak som både Arnberg och Baker nämner, till exempel Baker säger att kodväxling kan användas för att uttrycka humor. Arnberg nämner också ”utlösningseffekt” (trigger effect), som innebär att man fortsätter att tala samma språk som senast har använts. Även Baker säger att man kan berätta t. ex om en konversation som tidigare har gått på ett annat språk. Båda säger också att kodväxling används om man vill betona någonting.

Hög prestige hos ett annat språk än kommunikationsspråket är troligen mycket gynnsamt för ordlån och pseudolån från det språket. Människans bekvämlighet och kreativitet har också sin roll i användningen av lån. Det är enklare att använda redan färdiga beteckningar än att själv skapa nya, vilket är gynnsamt för ordlån och betydelselån. Kreativiteten är däremot gynnsam för nybildningar som pseudolån och översättningslån. (Edlund 2007: 99.)

Anu Muhonen som är lärare i finska språket vid Stockholms universitet berättar på samma sätt om engelskans roll i sverigefinska ungdomars språk i sin artikel ”*Ruotsinsuomalaisen nuorten kielellisestä repertoarista*” i tidningen *Kieliviesti*. Muhonen har gjort en undersökning om flerspråkighet, och hon granskar hur och i hurdan roll olika

språk, deras språkliga element och repertoarer syns och fungerar. Hon har samlat sitt material ur *Sisuradios* finskspråkiga program i Sverige, men det kan antas att resultatet skulle vara likadant också i andra språk i Norden som till exempel i isländskan och svenskan. Muhonen menar att i radion är engelskans roll ofta att uttrycka humor eller underhålla publiken. Det händer när till exempel ett program börjar på engelska med ett försök att imitera ett amerikanskt showprogramformat, men fortsätter på finska. Muhonen säger att ungdomar använder finska, svenska och engelska flytande och jämställt så att språken utgör en och samma flerspråkiga repertoar, vilket är typiskt för flerspråkiga ungdomar idag. Engelska används också när man vill uttrycka sin professionalitet i situationer som har någonting att göra med till exempel musikens och filmens specialområden och inom dess terminologi. Ungdomar talar till exempel om hardcore och death metal. Engelska används för att uttrycka sociala uppgifter, alltså samhörighet med till exempel gruppen av musikexperter. De som behärskar det här speciella språket hör till en del av en grupp. De som inte behärskar språket hålls utanför konversationen. (Muhonen 2008a: 16-17).

Olika språk används avsiktligt i identitetsarbetet för att färga språket och budskapet till en viss sort. Användningen av varje andraspråk eller språkliga register speglar på någon nivå personens flerspråkliga kompetens. Det är ingenting som tvingar personen att välja en ersättning på ett främmande språk. Det är en fråga om andra språk som personer använder flytande och med dessa språkliga val meddelar man andra att man hör till en viss grupp och är en viss sorts person. Med framträdande bruk av engelska meddelar ungdomar, och säkert också andra, att man är internationell, språkkunnig, modern, att man känner till ungdomars livsstil och intresse, och att man är medveten om olika företeelser i den angloamerikanska populärkulturen. (Muhonen 2008a: 17.)

I min analysdel jämför jag den svenska översättningen av boken 101 Reykjavík med den isländska boken, därför är det viktigt att nämna här också översättarens roll när det gäller bruk av lånord eller kodväxling. Användning av lånord kan också vara en del av översättarens arbete. När översättaren måste skapa en ny term är en av hans möjligheter att låna ett främmande ord. Möjligheterna till inlåning varierar betydligt i olika språk. Den nära släktskapen mellan språk gör det lättare och smidigare att anamma lån. (Ingo 2007: 107-108.) Översättaren måste beakta också reaktioner på källtexten och översätt-

ningen hos läsarna och målet är att både reagerar på samma sätt och att översättningen utan avseende på kulturella och språkliga skillnader förstås på samma sätt som källtext. (Ingo 1990: 263.) Därför är det viktigt att också översättaren beaktar kodväxling i källtexten och använder den också i översättningen. Som diskuterats tidigare i detta kapitel finns det många olika orsaker att använda kodväxling i språket och det skulle vara svårt att skapa sådana effekter i översättningen utan att använda kodväxling. När det gäller släktspråk som isländska och svenska samt kulturer som är så liknande med varandra är det sannolikt att också kodväxling och lån kan användas huvudsakligen på samma sätt i båda språken.

4 ENGELSKA INSLAG I DEN ISLÄNDSKA BOKEN 101 REYKJAVÍK

Användningen av engelska ord i den isländska romanen 101 Reykjavík är ett intressant fenomen. Sättet som engelskan används på i boken kan tänkas spegla det sätt som engelskan används på i det isländska samhället, åtminstone bland en stor del av bokens målgrupp av läsare, vilket enligt min åsikt är yngre vuxna som huvudpersonen i boken.

Engelska ord eller uttryck översätts inte för läsarna till isländska i boken. Man kan dra slutsatsen av det att författaren är väl bevandrad i användningen av engelska språket bland islänningarna. Det innebär att språket som författaren använder är naturligt och enkelt att förstå, vilket medför att det inte behövs några översättningar till isländska. I slutet av boken har författaren skrivit en lista med förklaringar över några slangord och uttryck i boken som möjligen är lite mer okända för en del av läsarna, och nästan omöjligt att förstå om man inte behärskar isländska väldigt bra. Att det kan vara svårt att förstå den isländska slangen som författaren använder är något som han själv nämner i boken, men engelskan som han använder är ganska allmän och lätt att förstå.

Det finns två olika perspektiv att se på orsaker till användningen av engelska i boken: författarens perspektiv och perspektiv hos personerna i boken. När det gäller en roman, är det författaren som bestämmer vad personerna i boken tänker eller säger och på vilket sätt. För att boken skulle vara realistisk, måste författaren också skapa personernas språk så att det är realistisk och passar i miljön så att det är möjligt för läsaren att tänka sig personerna i boken som riktiga personer. Jag kommer att diskutera användningen av engelska från både författarens och bokens personers perspektiv.

En viktig sak är att författaren har bara isländska som modersmål. Hans engelska kunskaper kan alltså tänkas vara på samma nivå eller lite bättre än genomsnittliga islänningars kunskaper i engelska vanligen är på Island. Det samma gäller även personerna i boken. För personerna i boken är engelskan ett andra språk, ändå använder personerna engelskan på ett naturligt sätt, som kan tänkas vara identiskt, eller inte långt från sanningen, när man tänker på islänningarnas språkbruk idag.

4.1 Grafisk utformning av engelska uttryck

Förutom att jag diskuterar sättet att använda engelska, orsaker till bruket och engelska språkets funktion i en isländsk text, granskar jag också hur engelska är antecknat i texten på typografisk nivå, som även är ett inslag i texten på en mer konkret och grafisk nivå än andra och vanligen lingvistiska nivåer som har inverkan på texten.

Det finns olika sätt att markera främmande ord i texten. Kursivering, understreckning, markering med fet stil, parentes, apostrof och en annan skrivfont är exempel på hur man kan markera språk i skriven text. I stället för att använda några av de här markeringsätten i boken har författaren valt att låta de engelska orden och uttrycken smälta in i den isländska texten utan att markera användningen av engelska på något sätt.

Här ett exempel (ex.1) på hur engelskan vanligen förekommer i boken utan att det markeras på något sätt:

- (1) "Hlynur this is it. Þetta er lagið úr sýningu sem ég var að tala um. Ommilettunni. Hlustaðu. Þetta er gott. Alveg sensibly gott." (s.59)

Engelskan smälter in i en isländsk mening eller text, så att det inte betonas att det är fråga om ett främmande språk. Engelskan är ett annat sätt att uttrycka till exempel känslor och attityder så att språket får en starkare effekt och textens inverkan och betydelse blir starkare. Kodväxlingen betonar textens budskap men kodväxlingen själv betonas inte typografiskt eller på annat sätt.

Namn på till exempel låtar och film i boken är kursiverade och citattecken används som i exempel 2 och 3.

- (2) Það er ævafornt Peter Frampton-lag í tölurunum. "*Show me the Way.*" (s.21)
- (3) ...og hún kom in: "Vinur, kví dregur þú mig inní þetta hús?" þetta er þannig. "*Burning Down the House*". (s.33)

Men till exempel engelska citat ur låtar och film avviker inte typografiskt från den övriga texten, se exempel 4 och 5.

- (4) Marri húsaði hana einhverntíma, einhverntíma seint á síðasta áratug. Everybody's got a hungry heart. (s.27)
- (5) Ég horfi á eftir henni inní eldhús. Turn around bright eyes. (s.120)

Det är alltså läsaren som själv ska känna till att frasen kommer från till exempel någon låt utan att författaren berättar det på något sätt; typografiskt eller på annat sätt. I exempel 4 är det fråga om en låt av Bruce Springsteen *Hungry Heart* och i exempel 5 en låt av Bonnie Tyler *Total Eclipse of the Heart*.

En slutsats som kan dras från detta är att författaren anser engelskan vara en naturlig del av språket i sin bok och inte vill att läsaren fäster någon extra uppmärksamhet på det att det gäller engelska eller inte tycker att läsaren behöver göra det. Muhonen har fått likadana resultat om användningen av engelska i talspråk, när hon har granskat kodväxling till engelska i finska radiomellantal. Hon säger att programledarna behandlar båda språken likställigt, de anser inte engelskan vara främmande när de dramatiserar situationer som de talar om och användningen av engelska kommenteras inte heller efteråt. Båda språken tillsammans formar en flytande helhet. (Muhonen 2008b: 187.)

I boken finns endast några undantag där det på något sätt betonas att engelska används. Några exempel på det illustreras i exempel 6 och 7.

- (6) Mamma sé ekki týpan sem dansar hands-up! yfir nýjum jep-pa eða fækkar fötum yfir nýju leðursófasetti... (s.83)
- (7) ...nema hvað sólin sagði "what a waste" (sólin talar ensku) og það hana blessaða "not to bother, you can't kill me", svo kúlan sú var dæmd til að hringsóla um sólu... (s.256)

I exempel 6 finns ett utropstecken efter det engelska uttryck *hands-up*. Orsaken till det är troligen att författaren vill ge uttrycket ännu större effekt.

I exempel 7 anges de engelska uttrycken *what a waste* och *not to bother, you can't kill me* med hjälp av citattecken. Inom parentes påpekas också att solen talar engelska. Författaren vill betona engelskan för läsaren. Författaren eller berättaren i boken vill kanske säga att engelskan är det universella språk som också solen skulle tala om hon skulle tala något språk.

4.2 Engelska inslag

Engelska inslag i boken finns inom olika semantiska områden som till exempel musik, film, tv, familj, sex, mat och dryck. Största delen av de engelska inslagen i boken gäller på något sätt dagens populärkultur. I det här kapitlet kommer jag att ge en översikt av hurdana ord som förekommer på engelska i boken. Jag har gått genom de engelska inslagen i boken och grupperat engelska ord och uttryck enligt deras betydelseinnehåll. Jag diskuterar ord, uttryck och fraser i fyra olika grupper som jag analyserat vara de största i boken. Jag ger några exempel på engelska inslag i dessa grupper i romanen. Jag valt att granska närmare det första kapitlet i boken, och också räknat antal engelska ord, uttryck eller fraser som hör till de kategorier som jag har valt att diskutera.

I tabell 1 ser man antalet engelska inslag i första kapitlet av boken och antal engelska inslag i olika grupper.

Tabell 1. Antalet engelska inslag i bokens första kapitel (138 sidor).

egennamn	citatt	svordomar och låg- språkliga uttryck	hälsningar och all- männa fraser	annat	alla eng- elska inslag i det första kapitlet
137	14	10	40	77	278

I tabell 1 kan man se att i det första kapitlet i boken som är 138 sidor långt är antalet engelska inslag (ord, uttryck eller längre meningar) 279. Egennamn är den största gruppen av engelska inslag i första kapitlet, men det finns också flera citat, svordomar och hälsningar i kapitlet. Jag har inte kunnat kategorisera alla engelska inslag till någon särskild grupp och det finns mycket ord och uttryck i boken som går till kategorin annat i första kapitlet. Engelska inslag i kategorin annat blir det andra största grupp av engelska inslag i det första kapitlet. Det visar att det finns engelska inslag inom många olika områden i boken och det är inte bara vissa sorters ord och uttryck som förekommer på eng-

elska i boken. Här får man se exempel på ord som jag har kategoriserat som annat. Jag diskuterar alla kategorier närmare i avsnitt 4.2.1 – 4.2.5.

4.2.1 Egennamn

Olika egennamn är den största gruppen av engelska islag i boken. Det finns 137 egennamn som förekommer på engelska i det första kapitlet, det vill säga namn på filmer, musicklåtar eller namn på band eller produktnamn. Det stora antalet egennamn beror på att författaren hänvisar så ofta till olika musikartister och deras låtar, filmer och tv i boken. Olika utländska produktnamn nämns också ofta i boken. Produktnamn som förekommer i det första kapitlet är till exempel följande:

Seríos, Makkan, Macintosh, Subaru, Bónus, Júrósport, Chippendales, Prins, Levi's gal-labuxum, IKEA, Gillette, Barbí, Disneyland, Jagúar, Sony, Olympus, Canon, Gevalia, Duracell-dæmi, Toyota, Always Ultra Nice, Sony, Stationary, Pictionary, Actionary, Campari-flösku

Olika produktnamn förekommer ofta i språket i boken och man kan se att olika utländska produkter är en del av vardagligt liv på Island och alla vet vilka produkter man talar om. På ett sätt användningen av kända produktnamn i berättelsen eller namn på produkt som läsarna också använder själv för berättelsen närmare till läsarna. I exempel 8 huvudpersonen talar med sin pappa och tänker att hans pappa är en kung. Efter det han säger att han röker tobak ”Prins”. Det verkar som att han vill komma tillbaka till verkligheten från hans egna tankar eller vara humoristisk på ett ironiskt sätt.

- (8) *...Pabbi er þrútinn kóngur, ekki standandi, og ekki heldur sitjandi – þetta er engin veldisstóll – heldur bara þrútinn. Úr kóngi ertu kominn... Já. Ég reyki **Prins**. (s.25)*

Huvudpersonen tänker mycket och funderar ofta på olika saker. Han har sitt eget liv i sitt huvud. Som i exempel 8 författaren verkar använda produktnamn som en representant av det realistiska livet i boken.

Alla produktnamn är inte nödvändigtvis ursprungligen engelska, men kan beskrivas som internationella. Några av produktnamnen har fått en isländsk stavning. Sådana i det för-

sta kapitlet är till exempel *Seríos (Cherios)*, *Makkan* (förekommer också i den officiella formen Macintosh i boken), *Prins (Prince)*, *kornfleks (Cornflakes)*, *Barbí (Barbie)* och *Jagúar (Jaguar)*. Författaren har också valt att använda några produktnamn som allmänna begrepp och använder dem utan en stor bokstav t.ex. *twiningsöldur*, *tampax-pakki* eller *kornfleks* som i exempel 9.

- (9) *Andlitid á henni lifnar við, einsog mjólk sé hellt útá **kornfleks**. (s.33)*

Författaren ofta beskriva saker på ett humoristiskt sätt som i exempel 9 när han jämför ansiktet till *cornflakes*.

I boken förekommer det flera film- och låttitlar på engelska för att populär kultur med amerikanska filmer, tv och låtar är en stor del av huvudpersonens liv. I första kapitlet finns följande film- och låttitlar:

The Morning Porn Show, Passion, What's on Television, Eye of the Tiger, Show me the Way, Scream, Naked Lunch, Arizona Dream, Raising Arizona, Speaking in Tongues, Seek and Destroy, Burning Down the House, Ruby Tuesday, College Football: Iowa at Michigan State, A Taste for Tits, Zombie, Beginners Guide to Thai Cooking, Live from the Womb, Three Amigos, Casablanca, Alladín, Purple Rain, Good Morning Vietnam, Everybody's Got a Hungry Heart

Egennamn på engelska har kanske inte så stor språklig roll i boken, men de stöder bokens internationella stil och stämning. Ett stort antal produktnamn och till exempel låt- och filmtitlar i boken visar att folk på Island som i andra västländer får utländskt inflytande hela tiden i sin vardag: till exempel genom att man använder utländska produkter, lyssnar på utländsk musik och tittar på utländska filmer. Det betyder att det utländska inflytandet på språket och på livet i allmänhet är svårt att undvika nuförtiden även om det är någonting som man skulle vilja göra. Det är till exempel en vanlig och etablerad sed på Island att ha namn på engelska filmer eller tv-serier på deras originalspråk (engelska) och de översätts bara sällan till isländska. Därför är det inte heller främmande att bokens engelska namn på filmer och till exempel tv-serier förekommer ofta på engelska. Författaren har inte ens möjlighet att använda isländska i den här kontexten utan att av-

vika från vedertagen praxis på Island eller på något sätt vilja betona till exempel filmens namn och vad det betyder på isländska.

4.2.2 Citat

Berättaren i boken *101 Reykjavík* citerar mycket ur television, film, musicklåtar och reklam. Det finns 14 olika citat i det första kapitlet av boken. Många fraser som författaren använder i boken på engelska kommer från filmer. Författarens sätt att använda engelska filmcitat framgår väl ur följande exempel 10:

- (10) *Gott ef maður heyrir ekki í gegnum símann bergmálið frá Þjóðhátíðarplöttunum '74 sem hanga pottþétt á eldhúsveggnum. **Good Morning Vietnam**. Hvað varð um Janni Spies?(120.000 í denn) mamma Lollu spyr líka um jafninginn.*(s.111)

Författaren kan använda citat mycket plötsligt mellan isländska berättandeuttryck. Det händer ofta när huvudpersonen Hlynur tänker på någonting som semantiskt har sammanhang till exempel med någon film (till exempel filmen *Good Morning Vietnam* i ex. 10). Det skapar en känsla av att huvudpersonen är en riktig person som har sina egna tankar och tittar på samma filmer som läsarna. Författarens användning av citat lyfter boken till en nivå som tar berättelsen till nya dimensioner och får läsaren att gå djupare in i huvudpersonens tankar. Citaten ger texten en så kallad flerstämmighetsaspekt. Också Muhonen (2008a: 16) som har analyserat språket i Sveriges finska radioprogram säger att när en programledare citerar sångtexter i sitt tal är det inte mer bara han som talar men han tar med den ursprungliga kontexten och betydelsen av citatet i sitt tal.

Ibland kan det vara svårt att förstå betydelsen av alla citat som författaren använder på engelska. Det kan vara så att läsaren inte har sett filmen och därför inte har en aning om varifrån fraserna kommer och vad deras betydelse är eller i vilken kontext fraserna används till exempel i filmen. Muhonen talar om förbindelse mellan texter i sin undersökning om engelska inslag i radiomellantal i finsk ungdomsradio. Det betyder att många diskussioner och samtalsämnen om språk eller om språkets funktionnivå gäller någon annan kontext. Någon obegriplig kommentar får inte sin betydelse före man förstår dess

relation till tidigare dialog eller talsituation.(Muhonen 2008b: 177.) Min åsikt är att författaren har lyckats med att skapa någonting extra i bokens uttryck med hjälp av de engelska fraserna och det stör inte även om betydelsen av några fraser förblir dunkla. Som Muhonen (2008a: 16-17) konstaterar är det också ett tecken på kunnighet inom något område när man kan använda dess språk som en del av en grupp. Den läsare som vet varifrån frasen kommer kan känna sig professionell inom området och få ett extra nöje av att läsa boken.

Författaren använder mest fraser från kända filmer. Det är då mer sannolikt att flera läsare känner till vilka filmer fraserna kommer ifrån. Till exempel fraserna *My name is Gump. Forrest Gump.* eller *My name is Björn. Hlynur Björn.* i exempel 11 och 12 är ur filmen *Forrest Gump* eller ur James Bond -filmer. Också frasen *Life is like a box of chocolates* i exempel 13 kommer ur filmen *Forrest Gump* som ganska många av läsare troligen har sett.

- (11) *Ég stend með hann beinstífan þegar við stöndum upp, einsog hermaðursem stendur bísperrtur með hönd við augnabrá. **My name is Gump. Forrest Gump.** (s.276)*
- (12) *Hann lítur svo eðlilega út að ég horfi í spegilinn yfir vaskinum að loknu verki og segi "Björn. **My name is Björn. Hlynur Björn.**" (s.207)*
- (13) *Þetta verður allt í lagi. Þú fyrirgefur Maggi minn en. **Life is like a box of chocolates...** (s.216)*

Det verkar som om filmer spelar en stor roll i huvudpersonens liv och han tycker om att citera filmrepliker i olika situationer. Användningen av engelska filmfraser i isländsk kontext kan också tänkas skapa en sorts dramatik i texten, som till exempel i exempel 14.

- (14) *Þetta er lífið. Líf okkar ekki annað en pilla gleymd á spjaldi og allir samt að gera það eitthvað merkilegt eilíft dæmi. Tilviljun eða vilji til? Guð eða grís? Kraftaverk eða kraftur í verki? Í þessu tilfelli já: Ég. **Introducing in the role of God: Hlynur Björn.** Ég færi pillu á milli putta nær augum og reyni*

að sjá úr henni svip, vipru munns eða bros. Já. Brostu nú ef þú getur, við Guði þínum litla hvíta auma líf. (s.109)

Muhonen talar om polyfoni när hon analyserar till exempel likadant bruk av citat som i exempel 11-14. Polyfoni är förening av andra språkkontexter dvs. andra talares ord, tankar eller text med eget tal. Man leker med polyfoni, lever med imaginära personfigurer eller situationer, hänvisar till andra språkkontexter eller ibland distanserar sig från obehagliga ämnesområden. (Muhonen 2008b: 183, 190-191.)

Huvudpersonen i boken hänvisar ofta till olika låtar i berättelsen. Han kan till exempel berätta hur han tittar på tv och ser en video av Björk som i följande exempel 15.

(15) *Ég lít á sjónvarpið. Það er Björk (190.000).Ég teygi mig í fjarstýringuna og hækka. "My name is Isobel. Married to myself". Góður texti. Væmið vídeó.* (s.42)

Det är polyfoni som gäller också i exempel 15. Berättaren förenar låten med situationen i boken när Hlynur talar med sin mamma och ger läsarna som känner låttexten och kanske också videon nya dimensioner i berättelsen. Samtidigt gör författaren berättelsen mer levande och verkligare för läsarna när han nämner låtar som också läsarna känner till.

Några fraser som används i boken på engelska kommer från reklam eller internationella produkter. Dessa reklamfraser och engelska produktnamn är tecken på att många internationella företag har hittat sin plats på den isländska marknaden och samma reklam-snuttar som i andra länder är också kända på Island. Ett exempel på detta är frasen *Just do it* i exempel 16 som är ur reklam för *Nike*.

(16) *Hvenær fara þeir að framleiða svona smokka? **Just do it.***
(s.127)

Motiveringen för att använda engelska reklamfraser i boken är troligen den samma som för att använda kända fraser från tv och filmer: att frasen är känd av många. Det är också ett sätt att skapa associationer som kommer från reklamen i texten som inte kunde göras med isländskan.

Användningen av engelska är vanligt i samband med utländska produkter. Frasen *Made in Taiwan* i exempel 17 är vanlig i många importprodukter också på Island.

- (17) ...”*fágæta Woody-Allen-vejaraklukku og nálastungu-kitt fyrir Barbí, Made in Taiwan.*” (s.72)

Frasen *Always Ultra Nice* i exempel 18 kommer från en produkt och en reklam för dambindor. Huvudpersonen använder den på ett humoristiskt sätt i samband med en kvinnas namn.

- (18) ”*Elsa Always Ultra Nice.*” (s.94)

På samma sätt som andra citat använder författaren dessa produkt- och reklamfraser för att skapa polyfoni och olika dimensioner och associationer i texten.

4.2.3 Svordomar och lågspråkliga uttryck

Lågspråkliga uttryck och svordomar i boken förekommer ofta på engelska. Jag har räknat att man använder svordomar eller lågspråkliga uttryck 10 gånger i bokens första kapitel. Det är vanligare i boken att använda en svordom på engelska än på isländska.

I det följande några exempel på hur engelska svordomar används i boken (ex. 19, 20, 21, 22).

- (19) ”*Djísus Kræst maður*” *mulda ég úr munni í eyra. Þetta segi ég aldrei. Þetta segi ég nú bara útaf því að það eru jólin, þar sem ég stend við stofugluggan. ”Gleðileg jól!”* (s.77)
- (20) ”*Djísus...* Það veit ég ekki. Er það það sem þú ert að pæli?” (s.137)
- (21) Það er *Hell* í þessu. *Hell Ó! Hell.* (s.102)
- (22) Krists, og þeir stynjandi: *Oh God! Oh God!* (s.232)

Som i exempel 19 och 20 brukar författaren ofta leka med ordets stavning också när det gäller svordomar. Han använder ofta isländsk stavning i engelska svordomar. Det verkar så att engelska svordomar assimilerar bättre i skrivet språket och är naturligare att an-

vända också i skriven text. Svordomar på engelska är just någonting som man har säkert hört i tv, filmer eller annanstans i engelskspråkigt tal. De är ord som fastnar lätt till språket och uttryck som *Oh God!* i exempel 22 är lätt att använda också på isländskan när det är ett uttryck som nästan alla har troligen hört någonstans.

Författaren kommenterar själv bruket av engelska svordomar med att man inte kan hitta ett likadant ord t.ex. för ordet *fuck* eller *fucking* på isländska (ex 23, 24). Uttryck *fuck you* liksom också flera andra svordomar eller lågspråkliga uttryck skrivs ofta som de uttalas på isländska. En orsak till det är möjligen att engelska svordomar har etablerat sig och fått en egen plats i isländskt talspråkbruk och de används ofta i boken.

(23) ...og hún missir glas og hún segir ”**hey, fökk jú** þarna!”...
(s.181)

(24) ”Jebs. það þýðir **Good Fuck.**”(s.310)

Syftet med att använda engelska svordomar har förmodligen att göra med det som Edlund och Hene (2007: 71, 76-77) kallar för kommunikativ funktion och behov att uttrycka sig neutralt. Svordomar och andra mer tabubelagda ord som ordlån kan fungera som mer neutrala beteckningar än de inhemska motsvarigheterna. Den emotiva betydelsen av en engelsk svordom och den isländska motsvarigheten är inte den samma. (Edlund och Hene 2007:71, 76-77.) Det låter inte så starkt negativt när man använder en engelsk svordom i stället för en isländsk svordom. Engelska svordomar är också någonting som man hör hela tiden i tv, och engelska svordomar har säkert förlorat en del av sin effektivitet för att de används så mycket. Svordomar och lågspråkliga ord verkar användas i boken för att förstärka uttalandet och för att uttrycka känslor som gäller t.ex tidigare nämnda exempel på svordomar och lågspråkliga ord.

4.2.4 Hälsningar och andra allmänna fraser

Hälsningar och allmänna fraser förekommer på engelska i boken. De mest använda fraserna är fraser som man kan tänka sig att nästan alla känner till även om det är en fråga om ett främmande språk. Det finns 35 ord eller uttryck som jag har kategoriserat till gruppen hälsningar och allmänna fraser i det första kapitlet av boken. De är till exempel

följande: *hey, how much?, gef oss a breik, that's really amazing, I love you, made in taiwan, hello.*

Sådana hälsningar och vanliga fraser behöver inga förklaringar när de är kända också för läsaren i vardagligt språkbruk (ex. 25, 26, 27, 28 och 29).

- (25) *I love you* (s.60)
- (26) *En þannig allavega að við þurftum að tala ensku á aðfangadagskvöld sem var ókei- tilbreyting- nema hvað Akmeð er ekkert stórlega betri í enskunni en íslenskunni. Hann kann ekki nema nokkra frasa sem því miður eru allir nokkurn vegginn sömu merkingar. Hann sagði ekkert nema "aha", "yes", "very good" og "No problem". Ég hafði ekki hitt hann áður, bara séð honum nefja fyrir í bænum. Virkaði hálfgerður simpson. En það getur auðvitað verið útaf tungumálinu. Það er náttúrulega takmarkað hvað það er hægt að koma fyrir margþættri hugsun í þessum **nó-problemm-frösum**. (s.80)*
- (27) *Ég færi augun yfir á Söru – sorry Sara sorry- og renni þeim svo yfir sófann. (s.90)*
- (28) *"Hófi" segir Þróstur. "Já. Ókei. Heyrðu ég" (s.128)*
- (29) *Hún skellir uppúr. Lagið rúllar út. Svo kemur hress tölvurödd: "Merry Christmas Everybody!" (s.77)*

Fraserna används på samma sätt som svordomar i boken; så att de blir en naturlig del av språket i boken. Ibland får några ord isländskt stavningssätt. Orden och uttrycken är kända och används ofta och troligen är det också därför lätt för författaren att leka med ordets stavning och få ordet bli mer isländsk. Fraser som *I love you* (ex. 25), *very good*, *No problem* (ex. 26), *sorry* (ex.27), *Ókei* (ex.28) eller frasen *Merry Christmas Everybody* (ex.29) troligen behöver inte några förklaringar när man använder fraserna i vardagligt språk på Island med sin isländskspråkiga samtalspartner. Sådana fraser är speciellt kända till ungdomar som hör de i amerikanska filmer och tv-serier hela tiden.

4.2.5 Annat

Det finns också engelska inslag i boken som man kan inte kategorisera i några av tidigare kategorier. I det första kapitlet av boken finns det antal 77 engelska inslag som jag har kategoriserat som *annat*. Det finns flera olika ord och uttryck som jag har lagt i kategorin annat för att det finns mycket engelska inslag i många olika områden i boken. I följande exempel 30 ser man hurdana engelska inslag det finns i det första kapitlet av boken utanför de andra kategorier som diskuterats tidigare.

(30) *Hlynur. Þú ert svo lásí. Þú getur verið svo lásí og ómerkilegur.* (s. 66)

Som i exempel 30 är det allmänt att det är en adjektiv som förekommer på engelska. I exempel 30 har ordet *lásí* isländsk stavning och därför ordet assimileras väl i meningen. I exempel 31 ses också väl hur engelska inslag används i meningen som en del av språket.

(31) *Hjá okkur er þetta bara **pure love** he he he...* (s.68)

Engelska inslag inom kategorin annat är ofta vanliga ord som alla som kan engelska har lätt att förstå. Engelska inslag är ofta också ord som är redan mer eller mindre etablerat i språket och det är inte alltid så lätt hitta ett annat ord som skulle låta naturligt för engelska ordet som används, eller det är bara så vanligt att använda det engelska ordet att det känns naturligt. Sådana ord i kategorin är till exempel: *party, minigolf, taxi, stand-up, albúmi, live, striptís, smók eller pikk-öpp-línu*.

4.3 Integreringsgrader av de engelska inslagen

I det här avsnittet diskuterar jag integreringsgrader av de engelska inslagen i boken. Jag diskuterar etablerade lånord, temporära lån och kodväxling i boken. För att begränsa mitt undersökningsområde behandlar jag inte översättningslån eller begreppslån i min avhandling, men jag granskar bara direkt lån i min avhandling. En stor del av de engelska lånen i boken är just direkta lån. De kan indelas i etablerade lån och temporära lån som också kan klassificeras som kodväxling. Det är svårt att definiera vilka som är eta-

blerade lånord i isländska för att det är svårt att dra gränsen mellan etablerade och temporära lånord eller mellan temporära lånord och kodväxling. Ett ord kan vara etablerat i någon språkgrupp när i någon annan grupp man använder man använder inte det samma ord.

4.3.1 Etablerat lån

Som sagt tidigare är det svårt att definiera vilket ord är etablerat lån i språket och vilket är inte. Etablerade lånord är ofta ord som används också i många andra språk. Man kan kalla orden internationella. Av sådana ord som finns i boken kan nämnas till exempel *viský, gin, DNA, alzheimer, minigolf, live, teknó, CD, talk-show, stand-up, eskort, pervert, drama, diskó, mólotovkokteila, Hot-shots, pornó, taxi, vídeó, gsm* osv.

Några ord som etableras i isländska språket får isländsk stavning. Det har hänt till exempel till engelska ordet *business* som i dag används mycket i det isländska språket, och det har fått en isländsk stavning. I boken används ordet så här i exempel 32:

- (32) *Þetta heppnaðist. Jú. Það sást á honum. Loksins sál í sálfræðingnum. Ég setti sál í sálfræðinginn. Allt annat að sjá hann. Sálfræðingur með sál. Ætti að bæta **bissnessinn**.*
(s.216)

Även det engelska ordet *party* har fått en isländsk stavning. Det förekommer ofta i boken i formen *partý* (ex. 33).

- (33) *Þetta er smokkur sem Nanna Baldurs (45.000) gaf mér í **partýi** heima hjá sér, í gríni.* (s.37)

Ordet böjs enligt isländska böjningsregler som är vanligt för etablerade lån i språk.

Även temporära lånord och längre engelska uttryck kan få isländsk stavning (ex. i boken: *sánd og sólid, lásí*) och tvärtom kan etablerade lån ofta förekomma med sin ursprungliga engelska stavningsform (t.ex. *hardcore, stand-up, talk-show, taxi*). Därför är det också svårt att använda enbart ordets stavningssätt som ett bevis på om det är en fråga om etablerade lån eller temporära lån.

Etableringen av ett ord beror mycket på hur ordet sprids och spridningen är beroende av till exempel vem som presenterar ordet i språket. Om någon som har hög status i en grupp börjar använda något nytt ord är det mycket mer sannolikt att ordet kommer att spridas snabbare och vidare än om någon med lägre status skulle använda samma ord i samma grupp.

4.3.2 Temporära lån

Ord som ligger på gränsen mellan kodväxling och lånord kallas temporära lån. Bland de temporära lånen i boken finns ord från många olika semantiska områden. Den ordklass som dominerar temporära lån är klart substantiv. För att klargöra hurdana ord jag har klassificerat som temporära lån räknar jag upp orden i första kapitlet nedan:

puzza, pornó-prógrömm, piss, moms, prívásíu, sánd og sólid, pósur, beibskala, elvis-has-left-the-building-loka, nætturkitt, mom, marketing-námi, klósett, forever, sensibly, feelings, lásí, back-to-the-desert-stemning, pure love, animals-myndir, save-the-animals-dæmi, kinky, bi-lingual, hands-up, seek, random, pathfinder, big-bang, kreditkortavélinni, stripptís, pikk-öpp-línu, stúdents, bomban, pussy

Det är inte lätt att bestämma vilka ord som är temporära lån eftersom några av de ord som skulle kunna tänkas vara temporära lån kan vara även i vidare användning i slangspråk eller inom några språkgrupper på Island, men kan ändå inte kallas egentliga etablerade lånord för att orden inte finns till exempel i isländska ordböcker och man kan inte anta att alla förstår vad dessa ord betyder.

Orsakerna till att använda temporära lån är de samma som orsakerna till kodväxling. Orsakerna till att använda ett engelskt ord i en isländsk kontext i stället för en isländsk motsvarighet är i sin tur många olika. För att se på några orsaker till användningen av temporära lån granskar jag litet närmare några av de ord som jag har kategoriserat som temporära lån i det första kapitlet av boken.

Med en närmare granskning av orden *seek*, *random* och *stripptís* kan man försöka hitta några likheter i orsakerna till deras användning. Orden *random* och *seek* förekommer i

följande satser. I båda fallen är det fråga om användning av teknologi. I det första exemplet 34 lyssnar man på radio och i det andra exemplet 33 tittar man på tv. Det talas om funktioner som kallas *seek* och *random* som säkert finns på fjärrkontrollen för ifrågavarande apparater.

(34) *Maginn á mér einsog lélegt útvarp stillt á seek.* (s.87)

(35) *Ég stilli á random á fjarstýringunni og horfi, eða læt sjónvarpið horfa á mig.* (s.102)

Orsakerna till att använda dessa ord liknar de som Baker har nämnt om kodväxling. Baker konstaterar att orsaken till att använda kodväxling i ett språk kan vara att man önskar ersätta ett ord eller uttryck som man inte vet på ett språk eller man önskar uttrycka ett begrepp som inte har en motsvarighet i det andra språkets kultur. (Baker 2006:111.) Här betyder det inte att man inte skulle känna till ordet eller uttrycket till ordet *seek* eller *random* på isländska, eller att ordet inte skulle finnas i det isländska språket. Det är säkert bara lättare och naturligare för personen som använder dessa funktioner i fjärrkontrollen (till exempel trycker på en knapp där det står *random* eller *seek*) att också säga att man till exempel ”sätter tv:n på *random*”. Det är naturligare än att använda något ord på isländska när alla som är vana vid de här apparaterna vet vad det engelska ordet betyder. Det kunde även vara förvirrande att använda någon term på isländska i den kontexten om det inte är etablerat att använda ett motsvarande ord på isländska för *random* eller *seek* i den här kontexten i språket. Också Arnbergs tankar om orsakerna till kodväxling stöder den här teorin. Hon konstaterar att vissa aktiviteter endast har upplevts i samband med ett av språken, och vissa begrepp är lättare att uttrycka på ett annat språk (Arnberg 2004: 49).

Användningen av ord såsom *seek* och *random* är troligen ett bruk som isländska språkvårdare gärna skulle ersätta med användningen av något isländskt ord. Vad språkvårdare kan se som en fara med sådana här ord som används i samband med ny teknologi är att de sprids vidare till det allmänna språkbruket även om de nu bara är en liten del av språket. När man tänker på ny teknologi måste det ha varit ett stort mål att uppnå för isländska språkvårdare när de lyckades få ett stort företag som Microsoft att översätta operativsystemet Windows, Office-programmet samt Internet Explorer –programmet

också till isländska (Jónsson 2007: 160-161), vilket betyder att många engelska termer som används i samband med daglig databehandling av många islänningar nu är i dagligt bruk på isländska. Det gör förstås databehandlingen och användningen av datorer lättare men förhindrar också spridningen av datatermer på engelska i det isländska språket.

Ordet *striptís* representerar också en aktivitet som ofta upplevs eller används som ett ord i samband med ett annat språk, till exempel på tv eller i utländska filmer. Det är därför ett allmänt känt ord på engelska och används ofta även om det inte gäller ett ord som skulle vara officiellt etablerat i det isländska språket. Det finns ett isländskt ord *nektardans* som generellt används i isländskan för den engelska termen *striptease*. Det kan vara så att ordet *striptís* är så lätt att komma på i många kontexter och därför används, eller så kan det vara så att några språkgrupper till exempel ungt folk hellre använder ordets engelska version mycket i stället för det isländska *nektardans*.

De engelska orden i följande exempel (36-41) har isländsk ordföljd och därför kunde de kategoriseras som lånord, men när jag granskar orden och meningarna närmare skulle jag kategorisera den som temporära lånord eller som kodväxling. Man kan anta att alla dessa ord uttalas enligt engelskans uttalsregler även om de förekommer i en isländsk kontext och det är inte heller troligt att dessa ord skulle förekomma i boken eller i isländska språket så ofta att det skulle vara fråga om etablerade lån.

- (36) *Greinilega einhver **desert** í spílinu sem ég fékk ekki að smakka. (s.214)*
- (37) *Það er **living** í því. (s.207)*
- (38) *Úr byssunni **big-bang**. (s.108)*
- (39) *Mamman sé ekki týpan sem dansar **hands-up!**yfir nýjum jep-pa eða fækkar fötum yfir nýju leðursófasetti.. (s.83)*
- (40) *Ósköp venjulegt óþekkjanlegt ígulker að eilífu smælandi framan í heiminn, hress **forever**. (s.52)*
- (41) *Það er þessi skemtilega **kinký** hákarlalykt af henni. (s.73)*

Det är också sannolikt att människor som inte kan engelska inte förstår dessa ord. Vi kan också därför säga att det är fråga om kodväxling eller temporära lån och det är inte fråga om etablerade lånord. Det faktum att författaren använder i en isländsk roman

engelska ord som inte är etablerade i språket betyder att författaren litar på att bokens läsare har en god språkkunnighet i engelska och att han inte ser problem med att använda engelska ord i sin text.

4.3.3 Kodväxling

Som tidigare diskuterats kodväxling och temporära lånord är mycket nära varandra och i bokens språk kan kodväxling och temporära lån ses som samma sak i praktiken. Engelska inslag i boken är oftast enstaka ord eller korta meningar och fraser och efter kodväxling till engelska går man alltid tillbaka till det isländska språket (utom några längre diskussioner på engelska när huvudpersonen är utomlands och diskuterar med en kvinna eller hans e-postmeddelanden till en utländsk kvinna). Muhonen (2008b: 173) har fått likadana resultat i sin analys om det engelska språket i finska ungdomsradioprogram och säger att kodväxling i hennes material ofta är ett uttrycks längd och man går alltid tillbaka till finskan efter det. Muhonens undersökning är om talspråk, men när jag granskar mitt material är resultatet nästan samma på många sätt och därför kan man dra slutsatsen att användningen av engelska inslag och kodväxling är ganska likadan i talspråk och skriftspråk särskilt i den bok som jag undersöker eftersom språket i boken är mycket talspråkligt. Just därför att språket är så talspråkligt finns det mycket kodväxling i boken även om det här är fråga om ett skriftspråk som man undersöker och kodväxling har tidigare utforskats mer i talspråk än i skriftligt språk.

4.4 Isländsk stavning och blandformer av två språk

Magnus Ljung (1988: 64) från Stockholms universitet har forskat i engelskan i svenskan på 80-talet och säger att ifråga om stavning verkar det idag att finnas en tendens att behålla originalspråkets form när man använder engelska lånord. Ljung talar om en tilltagande vilja att stava engelska lån på engelska. En likadan företeelse dominerar i boken *101 Reykjavík*. Det ser ut som om den största delen av de engelska inslagen i boken behåller engelska språkets form men det finns också en stor del ord och uttryck i boken

som har fått isländsk stavning. Det förekommer alltså engelska lån som skrivs på isländskt sätt, men stavningen efterhärmar ofta ordets uttal på engelska.

I boken har till exempel det engelska ordet *striptease* fått en ny stavningsform *striptís* (ex. 42).

- (42) "Já. Það er útaf Þóri. Hann kemur nakinn fram í kvöld."
 "Nú? Bara *striptís*? Ha ha ha..." (s.117)

Intressant och ofta roligt är att engelska ord som inte är officiellt etablerade i det isländska språket även har en isländsk motsvarighet. Ordet *striptís* förekommer på engelska och får isländsk stavning i stället för att man använder den isländska motsvarigheten *nektardans*. Engelska ord *privacy* skulle vara *einkalíf* på isländska men förekommer på engelska med isländsk stavning i boken (ex 43).

- (43) "Hefur maður enga *prívasíu* hérna?" (s.17)

Det engelska ordet *pick-up-line* har fått en isländsk stavning *pikk-öpp-línu* i boken. Orsaken är troligen att det inte finns en egentlig motsvarighet till ordet på isländska och därför används ett engelskt ord som också har fått isländsk stavning (ex. 44).

- (44) *Ég er allt í einu kominn með pikk-öpp-línu. "Hvað heitir mamma þín?" 15.000 (sem reyndar þýtur nú aftur uppí 50.000) horfir á mig einsog ég sé pabbi hennar, að reyna við hana og búinn að gleyma hvað mamma hennar heitir. (s.121)*

Eftersom ordet *pick-up-line/pikk-öpp-línu* inte har någon motsvarighet på isländska kunde det kanske också kategoriseras som etablerat lånord, men troligen är det bara etablerat i språket bland vissa grupper och alla islänningar skulle inte förstå ordets betydelse.

Det finns också en tendens i boken att stava ett ord så att man betonar en del av ordet. Det är vanligt att betona den delen i ordet som betonas i uttalet. Till exempel ordet *probblem* (eng. problem) har skrivits med två *b* även om ordet egentligen bara skulle ha

ett *b*. Samma företeelse återkommer i ordet *biggtæmm* (eng. bigtime) vid två tillfällen med två *g* och två *m* i stavningen och i ordet *djobb* (eng. job) med två *b* (ex. 45-47).

- (45) *Það er smá **problem**. Hún er dauð.* (s.360)
- (46) *Geena Davis (900.000) í Lapplandi. Með **boyfriendinu** og **biggtæmm** varir. Þær stærstu sem hafa sést þar um slóðir.* (s.350)
- (47) *”Þetta er örugglega fínt **djobb**” held ég áfram til að reyna að létta til í stofunni.* (s.336)

Det här kan ha någonting att göra med ordets betoning i språksituationen; att talaren vill betona just det här ordet eller betona ordets betoning i uttalet. Författaren vill troligen liva upp sin text och göra den effektivare med att efterhärma uttalet av orden i sin text. Sådan stavning kan också anses framställa ordets uttal för de läsare som möjligen inte vet hur orden uttalas. Det kan även göra uttrycket mer isländskt. Till exempel i exemplet 48 uttrycks ordets uttal med isländsk stavning. Författaren använder bokstaven *æ* och skriver *dæmondbox* i stället för engelskans *ia* i ordet *diamond box*.

- (48) *Ég á gamalt **dæmondbox** frá Mömmu og tek úr því mitt fyrsta verk:* (s.230)

I ordet *dæmondbox* sammanskrivs också två ord *dæmond* och *box* även om engelskans sätt att skriva ordet skulle vara att skriva varje substantiv för sig. I isländskan är det i stället typiskt att sammanskriva två eller flera ord när man skapar ett nytt ord. Samma sak gäller för ordet *biggtæmm* (ex. 46) där den engelska motsvarigheten *big time* inte skulle sammanskrivas som författaren gör med den isländska versionen av ordet i boken.

Om man baserar sig på vad Grosjean och Myers-Scotton (se avsnitt 2.1) anser om ord som är integrerade i språket, betyder det att när ordet är fonologiskt integrerat i det influerande språket engelska kan det tas som ett bevis på att det är en fråga om kodväxling i stället för lånord. Ur ett annat perspektiv talar det faktum att när ordet stavas isländskt skulle det vara en fråga om ett lånord som redan är kanske etablerat i det isländska språket. När man bedömer hur etablerade orden är för att kunna bestämma om det är fråga om ett etablerat lånord, ett temporärt lånord eller kodväxling kan man lita på teorin (se

avsnitt 2.1) att det är fråga om kodväxling eller temporärt lån när sannolikheten att det engelska ordet skulle förekomma flera gånger i språket i stället för ordets isländska motsvarighet är liten eller obefintlig. Med stöd av detta resonemang anser jag att när det är en fråga om orden *problem*, *biggtæmm*, *djobb* och *dæmondbox* som diskuterats tidigare är dessa kodväxling eller temporära lån. Det är inte så sannolikt att dessa ord skulle förekomma flera gånger, åtminstone inte med samma stavningsätt i andra kontexter.

Ordet *varíasjónir* i exempel 49 liknar det engelska ordet *variation* men det har fått isländsk stavning. Också uttalet av ordet i boken är annorlunda än engelskans.

(49) ” ...Þú ert með góðan hrada og allt það en bara...meiri **varíasjónir**. Þú veist.” (s.201)

Ordet finns inte i isländska ordböcker, men till exempel på internet hittar man flera texter med ordet *varíasjón*. Märkbart med dessa texter är att en stor del av dem är ett slags internetdagböcker eller bloggar. Därför kan vi anta att ordet används särskilt i texter som är friare formulerade än officiellt skriftspråk och som har talspråkliga aspekter. Eftersom ordet används ofta kunde det klassificeras som ett etablerat lån. Det är ett direkt lån från engelskan som har fått ett nytt stavningssätt i isländskan. Ordet böjs också enligt isländskan; det har den isländska maskulinumändelsen *-ir*.

Som i tidigare exempel kan ett ord ha element från isländskan och engelskan, på samma sätt kan isländskan och engelskan också sammankopplas inom en fras. Den engelska frasen *Give us a break* som förekommer i boken i form av *Gef oss a breik* är en blandning av engelska och isländska. Frasen innehåller ett översättningslån (*Gef oss*) och ett direktlån (*a breik*) från engelska (ex. 50).

(50) *Og í honum eitthvað kófdrukkið Ríó Trío að skiptast á skátamíningum. **Gef oss a breik**.* (s.33)

Frasen är ett intressant exempel på språkblandning. Den har till och med engelska obestämda artikeln *a* med i frasen även om obestämd eller bestämd artikel inte ens finns i isländskan. Det engelska ordet *break* har också fått en isländsk stavning *breik*.

Engelska fraser och ord som kombinerats med ett eller flera isländska ord är ett fenomen som också Ljung (1988: 114) nämner. Han kallar sådana ord anpassade ordlån. I

gruppen anpassade ordlån lägger han också ord som har fått det dominerande språkets stavning eller försetts med det dominerande språkets böjningsändelse.

Som redan nämnts skapar författaren ord och fraser som har element från både isländskan och engelskan. Författaren skapar också nya ord och begrepp i sin text genom att förena engelska och isländska ord. Ett sådant skapande av nya uttryck och ord visar språklig kreativitet och begåvning av författaren för båda språken. Om man skulle använda samma uttryck utan engelska ord skulle effekten av orden troligen inte vara den samma. I följande exempel ser vi hur författaren skapar nya uttryck med att sätta samman ord från isländska och engelska (ex. 51-54).

- (51) *“Reyna smá frumleka maður. Við erum líka að þessu fyrir Þóri. Hann á eftir að fíla þessi jól. Fyrstu jólin á klakamun og bara **back-to-the-desert-stemning**” segir Þröstur. (s.69)*
- (52) ***Playboy-páska-bunnies** og handmáluð skrautleg pungsins egg. Kynelskar kanínur og kapólskir kyntólskir hérar. (s.221)*
- (53) *Hófi kemur, vinkonuð. Vinkonur hennar eru þrepi neðar en hún í **beibskala**, standa þarna sitthvorumegin við hana, í öðru og þriðja sæti á verðlaunapallinum, og mæna upp til hennar. Vinkonur. Alltaf ein æ tog tvær óætar (s.31)*
- (54) *Ég sé ekki hvað það er en það er litid eins og adidas-merki sem gerir húðina einhvernvegin að **jogging-galla** (s.265)*

Det kräver åtminstone någon slags kunskap i engelska för att förstå uttrycken i exempel 49-52. Man måste förstå vad författaren menar för att förstå uttrycket. Det är ofta fråga om en slags metafor. Till exempel uttrycket *back-to-the-desert*, vars direkta översättning skulle vara *tillbaka till öknen* betyder i den här kontexten *stillsam* eller *öde*, och hela uttrycket skulle kunna tolkas som ”stillsam stämning”.

När författaren talar om *Playboy-páska-bunnies* är det nödvändigt för läsaren att veta vad *playboy* är och att den kända logon för *playboy*-märket är en kanin. I kännedomen om detta ligger idén och humorn hos uttrycket. Detta är troligen just en orsak till att skapa dylika uttryck: att skapa idérik text och lägga in humor in i språket.

De ord och uttryck som författaren använder skulle inte nödvändigtvis fungera i andra kontexter och i andra texter på samma sätt som i boken. Åtminstone ordens betydelse

blir annorlunda. Till exempel ordet *beibskala* som författaren använder vid flera tillfällen i boken anknyter till huvudpersonens vana att bedöma alla kvinnor enligt hur mycket de är värda i pengar enligt hans åsikt. Det är en betydelse som någon som inte läst boken inte skulle tänka på när man hör ordet *beibskala*. De flesta ord eller uttryck som författaren har skapat själv lever alltså bara i den här boken och en större spridning är ganska osannolik utan en mycket stor framgång för boken bland islänningar.

I fråga om att tala om anpassade ordlån passar ordet *jogging-galla* bra in. Ordet finns inte i ordböcker men används ofta generellt i det isländska språket i stället för ordet *æfingagalli* som är det isländska ordet för träningskläder. Ordet är även vanligare i tal-språket och passar därför också bra i bokens språkliga stil.

4.5 De engelska inslagens funktion i boken

Språket i en roman är mer planerat än talspråk eller till exempel språket i ett personligt brev eller andra personliga texter som till exempel dagböcker. Författaren skriver en text som är planerad och har en betydelse och ett mål, därför kan man anta att språket och användningen av engelska i en roman saknar en sorts spontanitet och oavsiktlighet. Författaren är antagligen mycket insatt i vad och till vem han skriver. Baker (2006: 113) skriver om kodväxling att det är ett värdefullt lingvistiskt verktyg, och vanligen finns det ett ändamål och en logik i bytet av språk. Kodväxling är alltså sällan ett slumpartat fenomen. Det kan sägas att det gäller speciellt i den kontext som jag undersöker och analyserar.

Användningen av engelska kan ha flera olika funktioner. När det gäller en skriven text kan vi anta att engelskan i boken har en klar funktion och att det finns motiverade orsaker bakom användningen av engelska. Det är inte bara spontant eller slumpmässigt som författaren använder engelska. Förstås är det inte alltid så enkelt att hitta någon speciell orsak till alla engelska ord eller uttryck som författaren använder i boken. Det kan många gånger helt enkelt vara att det kanske bara låter bra eller passar bättre i texten att använda något engelskt ord i stället för ett isländskt. Användningen av engelska har olika roller i olika situationer. Samma uttryck eller ord i olika kontexter kan ha helt oli-

ka betydelse och funktion. I det här avsnittet analyserar jag några funktioner och orsaker till användningen av engelska som förekommer i boken. Jag diskuterar tre funktioner hos de engelska inslagen: kommunikativ, social och stilistisk funktion som innehåller olika orsaker att använda engelska och kodväxla till engelska. Det kan i alla fall finnas flera olika orsaker till att kodväxla till engelska och engelskan kan samtidigt ha till exempel stilistiska och sociala funktioner i språket.

4.5.1 Kommunikativ funktion

En funktion hos språket som förekommer ofta i boken är dess kommunikativa funktion. Ett bra exempel på kommunikativ funktion är svordomar och lågspråkliga ord i texten. Svordomar och deras roll i texten har diskuterats tidigare, men det finns också andra engelska ord och uttryck i boken som representerar en kommunikativ funktion hos språket i boken, och i detta kapitel kommer jag analysera några sådana fall.

Enligt Baker (2006: 111) kan kodväxlingens roll vara att betona en viss punkt i en konversation. Nästa exempel på ordväxling mellan Hlynur och Hofis broder är ett bra exempel på det (ex. 55). Kommentaren på engelska betonar hur viktig och central åsikten är och skiljer den från dialogen på huvudspråket (Muhonen 2008b: 183). Med kodväxling till engelska vill Hofis broder betona att Hlynur måste hålla sig borta från hans system. Uttryckets budskap framhävs ytterligare genom att det är bara Hofis broder som använder engelska och Hlynur svarar på isländska.

- (55) ”*And stay away from my sister!*”
 “*Hvad þýðir það?*”
 “*It means what it means!*” *Þykist ekki skilja neitt núna en þykist vita allt um alla... allar óléttur nema þína eigin! Aum- ingi! You stay away from her!*”
 ” *Það ætti nú að vera frekar auðvelt.*”
 “*Já?*”
 “*En þó ekki...*”
 “*Nú?*”

”Fjarælginn færir fjöllin frá. En svo er það þetta með jóðsóttina... og Múhamed... og allt það...”

”Don’t bullshit me! Don’t fucking bullshit me!”

“Varst þú úti? Í námi?” (s.258)

En orsak till att kodväxla är att betona auktoritet (Baker 2006: 111). Det som förekommer i ex. 55 är att talaren vill uttrycka sin auktoritet som broder med att kodväxla till engelska. Hlynur svarar på isländska till Hofys broder och hånar hans bruk av engelska. Hofys broder vill alltså skapa auktoritet mot Hlynur genom att använda engelska, medan Hlynur vill ignorera det genom att håna hans bruk av engelska och hålla fast vid att använda bara isländska och till och med förstå sig att hon inte förstår vad Hofys broder säger. Att skapa distans är en orsak till kodväxling, när man vill till exempel betona en viss position med avseende på den andra. (Baker 2006: 111.) Det är säkert vad Hofis broder vill uppnå med att använda engelska. Också det att Hofis broder upprepar på engelska vad han har sagt tidigare betonar budskapet. När Hofys broder använder det engelska uttrycket *don’t bullshit me* kan det vara för att motsvarande uttryck inte finns på det språk som används och det engelska uttrycket är det första som han kommer på. I alla fall kan man se att orsaken till kodväxling är att ge effekt åt budskapet och uttrycka makt.

Ofta kan orsaken vara viljan att visa att man kan engelska eller att man är internationell. Hlynur syftar på just den här orsaken när han i boken frågar om Hofys broder har studerat utomlands. En som har bott utomlands använder fortfarande ofta främmande ord i sitt hemland. Det kan vara för att visa att man kan någonting som de andra inte kan i sin kultur och det ger en ny dimension till ens person och ger bilden av att man är medlem i en populär kultur (Myers-Scotton 2006: 217). Diskussionen om sociala funktioner som är nära förbundna med kommunikativa funktioner redogör jag närmare för följande avsnitt.

Kodväxling kan användas när man vill effektivisera och förtydliga ett uttryck eller förstärka en begäran. Detta görs ofta så att man upprepar vad man har sagt på ett språk på ett annat. (Baker 2006:111.) Exempel 56 belyser detta fenomen.

(56) *Hlynur: ”Jája Lolla. Ertu nokkuð hætt við að koma inni fjölskylduna?”*

Lolla: "Fjölskylduna?"

Hlynur: "Já. **You are family**. Þú ert fjölskylda núna Lolla. Þetta var busavígslan. Þú slappst nú bara vel." (s.96)

Hlynur använder kodväxling för att förtydliga vad han säger. Han säger på engelska vad han har sagt på annat sätt på isländska och upprepar det ännu på isländska. Upprepning förekommer också i följande exempel 57.

- (57) "Þú talar alltaf í einhverjum" sagði hún þá og sagði aftur.
"Þú með þínar setningar" – "Er þetta svona setning?" Líf mitt í setninum. **Life sentences**. (s.29)

Berättaren upprepar nästan samma sak "Life sentences" på engelska efter "Líf mitt í setningum" på isländska.

I boken används ofta engelska för att uttrycka känslor när man kommunicerar. En kvinna som har en konversation med Hlynur i boken använder spontant en engelsk svordom för att uttrycka sin irritation eller frustration till Hlynur (ex.58).

- (58) "**Djísus Kræst** Hlynur. Hefur þú einhverjar tilfinningar? Hefur þú einhverntíma heyrt talað um tilfinningar? Kanski einhverntíma séð þær í bíómyndum?"
- "Ekki segja **Djísus Kræst**."
- "Nú hvað?"
- "Ég þóli ekki þetta **Djísus Kræst** alltaf. Við erum ekki ameríkanar."
- "Jesús Kristus þá."
- "Þú getur líka til dæmis sagt Halldór Kiljan. Ég er að reyna að starta því. Það eru líka fleiri möguleikar í því. Maður getur sagt Halldór Kiljan eða bara Kiljan eða Halldór Laxness. Heilagur Kiljan er líka gott, eða "Laxness maður"..."
- "Æ Hlynur. Þú með þína stæla alltaf. Reyndu ekki að vera svona hallærislegur. Ég var að tala um tilfinningar."
- "Tilfinningar já."

”*Já tilfinningar.*”

”*Feelings.*”(s.63)

I den här konversationen kan vi också se hur engelskan används som ett medel på ironisk humor. Kvinnan vill tala om känslor med Hlynur, vilket Hlynur inte verkar vilja göra. Kvinnan klargör för Hlynur att det är fråga om känslor och Hlynur uttrycker att han förstår det. När kvinnan inte verkar tro på det och tjarar vidare om samma sak, upprepar Hlynur ordet känslor på engelska. Han påpekar ironiskt att kvinnan tidigare har använt engelska själv så kanske engelskan också nu gör saken klar för kvinnan. Här kan den orsak gälla som Baker (2006: 111-113) och Arnberg (2004: 49) nämner som en orsak att använda kodväxling i språket dvs. att ersätta ett ord eller uttryck som man inte vet på ett språk. Jag anser ändå att det är ironin som är orsaken till användningen av engelska i den här kontexten.

Författaren verkar också gärna leka med engelska ord. I exempel 59 skriver huvudpersonen e-post till en kvinna i Budapest.

(59) *Ég músa mig inná Netid. Katarina. **Bjútípest.** Ég sendi til hennar:*

Hello

*Hvað kemur á eftir halló? Hvað segir maður við ungerska alþýðumey smágráðandi sig upp eftir háskólastigum í trabantaðri brúarborg? Ég er andlaus. **Hello...**Ég horfi á þetta hello, orð á bláum skermi, hvað er ég að gera? Þetta er neyðarblys í hafi. Það er **Hell** í þessu. **Hell Ó! Hell.** (s.102)*

Huvudpersonens bruk av engelska och hur han leker med språket ger ett intryck av att han (både huvudpersonen och författaren) vill visa att han *kan* göra det, och att hans kunskaper i engelska är tillräckligt bra för att inte bara använda engelska utan också leka med språket. Engelska ord i boken ha ofta flera meningar när författaren leker med ord. Med ordet *Bjútípest* vill huvudpersonen troligen också uttrycka att han tycker att Katarina som han skriver till är vacker.

Författaren är duktig på att leka med språket. Till exempel i följande fall i exempel 60 skapar han humor som passar in i bokens stil och kontexten genom att ändra en känd engelsk fras och leka lite med ord.

- (60) ” *Það er bara einsog að pissa fyrir þeim. Bara piss of cake.* ” (s.290)

Den fras som han använder är tillräckligt känd bland engelskkunniga människor. Många av läsarna kan förstå betydelsen och humorn som han uttrycker genom att leka med det engelska språket.

Ibland något ord bara passar bättre i språket i någon situation på engelska än på isländska och då kan man också anse att ordet har en kommunikativ funktion i språket. Detta stämmer till exempel med ord *seek* och *random* som diskuteras redan tidigare i exempel 34 och 35. Användning av dessa ord på engelska är just beroende på språksituation och åtminstone i situation som ord används i boken kan man anse att det gör kommunikation lättare och kanske naturligare att använda dessa ord på engelska.

4.5.2 Social funktion

Flera exempel på de engelska inslagen i boken vilka jag har diskuterat i min avhandling har en social funktion i språket, till exempel att uttrycka identitet. Baker (2006: 111-112) anser att man kan uttrycka identitet eller vänskap så att man byter till ett minoritetsspråk när man talar med en annan som förstår det. I motsats till det kan engelska inslag också tänkas att används för att skapa distans till någon (jfr ex. 55). Baker (2006: 112) nämner också en ändring till attityd eller förhållande som en orsak till att använda ett annat språk än ett majoritetsspråk. Det kan vara för att skapa social närhet, eller i den här kontexten, en social distans till någon. Följande exempel 61 karakteriserar väl huvudpersonens stil att använda engelska inslag i sitt språk.

- (61) ”..Nema þetta er *peinless* hjá mér. *Who's the lucky one?*”
 ”Ha?”
 ”Hver er sú heppna?”
 ” *Það er vinkona hennar...vinkona minn.*”
 ”*Já. Það verður að gerast fljótt, helst á næstu dögum. Við getum það heima. Þú kemur bara með hana strax eftir helgi.*”
 ”*Já nei hún. Hún vill þetta ekki sko.*”

”I see. Þú ert að tala um sendingu.”

”Sendingu?”

”Já. Það verður þá að gerast í gegnum síma.”

”Í gegnum síma?”

*”Já. Þú verður að redda **aksess** á dömuna. Best að gera þetta um nótt. **Don’t worry**. Það tekur ekki nema svona tvo tíma. Bara svona langt innanbæjar-símtal. En ég verð samt að **tsjarsa** 30.000 fyrir það ef það er svona.” (s.291)*

Huvudpersonen använder oftast engelska i konversationer med jämnåriga människor, inte så ofta till exempel med sin mamma. Det betyder att engelska inslag är en del av hans språkstil i en grupp och troligen ett medel att uppehålla sin roll i gruppen. Bruket av engelska inslag kan vara ett medel att uttrycka samhörighet men i det här exemplet kunde det också tolkas som ett medel att uttrycka sin egen identitet i gruppen.

Det kan vara svårt att hitta motsvarigheter till några ord och uttryck i isländskan eller den isländska motsvarigheten kan vara så sällsynt att man använder engelska termer i stället. Vad Muhonen (2008b: 193) anser om engelskans bruk i finska radions musikprogram stämmer väl samman också med det isländska språket och vanligt talspråk bland unga människor. Användningen av engelska kan vara så vanlig att även om isländska termer skulle finnas inte deras användning skulle vara en del av språkgruppens språkliga repertoar. Användning av engelska får en social funktion när den skapar grupptillhörighet bland människor som förstår vad man talar om. I boken skapar författaren inte grupptillhörighet bara bland bokens personer men också mellan personer och läsaren som förstår engelska ord och uttryck och vet varifrån de kommer.

Nästan alla engelska ord i boken har egentligen någon sorts social funktion. Kodväxling till engelska ger uttryck till andra människor att man kan språket och att man är inne i språkets kultur. Ibland när man vill uttrycka att man kan språket kan det viktigaste vara det faktumet att man använder också engelska i sitt tal och inte nödvändigtvis vad man säger på engelska eller i vilket stadium i diskussionen man använder det främmande

språket. Talaren som använder engelska i boken vill meddela någonting om sig själv till andra människor när han kodväxlar till engelska.

Engelskans sociala roll kan också vara emotionell. I följande exempel 62 kommenterar huvudpersonen också själv kommenterar hans bruk av engelska.

(62) *Ég giska á að hún sé að hugsa það sama og ég, og kanski líka á ensku: "Maybe not the right thing to do". Ég hugsa alltaf á ensku þegar mest liggur við (s.129)*

Huvudpersonen Hlynur tänker på engelska och kommenterar själv varför han gör det: för att han alltid tänker på engelska när det verkligen gäller. Han funderar även på om kvinnan (Lolla) gör det samma, och som utlänning kanske också på engelska. I den här kontexten skulle engelskans roll vara att uttrycka känslor och samhörighet med kvinnan om hon också tänker på engelska som Hlynur gör när det är någonting som verkligen gäller.

4.5.3 Stilistisk funktion

Det kan tänkas att alla ord har någon sort stilistisk funktion i texten. De ord som författaren använder i sin bok påverkar romanens stil. Hans val av isländska ord påverkar stilen på samma sätt och kanske lika mycket som användningen av engelska, men engelskans påverkan på stilen är bara lättare att märka när engelskan förekommer i en isländsk roman.

Stiliska drag kan finnas som många olika företeelser och på olika nivåer. Uttal, stavning, användning av skiljetecken, typografi, morfologiska och syntaktiska företeelser, ordval, innehåll och textens disposition kan innehålla vissa stilvärden. (Ingo 1990: 183.) Med dessa olika markörer kan författaren påverka textens stil och skapa vissa effekter till textens uttryck. På samma sätt är språkval och användning av engelska en viktig stilmarkör i texten.

Stilistiken undersöker vilken effekt texten har, på vilka faktorer denna effekt beror, hur läsaren upplever texten och vilka element i texten som konstituerar denna upplevelse. Författaren har alltid en avsikt med vad han skriver och stilistikens syfte är att försöka

komma åt denna. Det är svårare att veta vad författaren avsett att uppnå för effekt i skönlitterära sammanhang, men inte heller lika viktigt som när det gäller någon annan text som kan ha en avgörande betydelse för vår tillvaro. (Cassirer 1979: 20-21.)

På grund av vad Cassirer säger kan man anta att författaren har en klar avsikt med vad han skriver och till och med någon avsikt med hurdan effekt texten ska ha. Att använda engelska ord och uttryck kan därför inte tänkas vara bara ett slumpmässigt val utom man kan anta att de engelska inslagen har en överlagd roll i språket, i stilen och på vilken effekt texten har. Lån och kodväxling till engelska är en av de faktorer och element som förstärker textens effekt. Exempel 63 ur boken som följer nedan lämpar sig väl för en diskussion om hurdan stilistisk effekt engelska inslag i texten har.

- (63) *Gulli græjar lag á fóninn og veifar **albúmi**: "Hlynur **this is it**. þetta er lagið úr sýningunni sem ég var að tala um. Om-milettunni. Hlustaðu. þetta er gott. Alveg **sensibly** gott."*
(s.59)

Ordval är en viktig stilmarkör. I stället för att använda det isländska ordet *hljómplötuumslag* använder författaren ordet *albúm* och i stället för ett isländskt ord använder Gulli som talar engelska ordet *sensibly*. Det är troligen ganska naturligt att använda ordet *albúm* i stället för *hljómplötuumslag* när man har ett diskussionsämne som musik i populärkultur. Då kan också språkets stil vara talspråklig och internationell. Det kan vara till och med naturligare att använda engelska lån än isländska ord i sådana diskussioner.

Det kan sägas att engelska inslag i boken ofta fungerar som stilmarkör för en stilart som kanske kan kallas "internationell" eller "talspråklig". Förstås har de också andra effekter beroende på kontexten till exempel som stilmarkör som uttrycker ironi vilket har diskuterats tidigare i samband med en diskussion om den kommunikativa funktionen hos engelska inslag i kapitel 4.5.1.

Även om något kunde sägas på isländska så att betydelsen skulle vara den samma som på engelska kan skillnaden mellan ett engelskt och ett isländskt ord ligga i deras känslövalörer som kan vara mycket individuella. Det betyder att språkets stilnivå kan vara beroende av ett betydelsekomplex som är individuellt och privat. Det kan alltså finnas olika perspektiv på om engelska lånord kan användas i någon kontext eller inte utan att göra så kallade stilbrott. (Cassirer 1972: 33-34.) Då speciellt huvudpersonen och berätt-

taren i boken ofta använder engelska i boken blir det en del av språkets stil och en av de största stilmarkörerna. Därför kan det även bli så att användningen av mer högspråkliga ord kunde anses vara ett stilbrott i språket eller ironi i vissa kontexter.

Som sagt vissa främmande ord förekommer ofta i isländska texter och konversationer även om de skulle ha en motsvarighet på isländska. En orsak till detta kan bero på att isländska ord inte har kunnat ersätta motsvarande främmande ord, men det kan samtidigt också vara en stilistisk sak. I boken är främmande engelska ord och uttryck en del av huvudpersonens språkliga stil. I exempel 64 funderar huvudpersonen Hlynur på varför det inte visas några porrfilmer på mornarna.

(64) *Afhverju hafa þeir engin **pornó-prógrömm** á morgnana?*
(s.11)

Han använder ett engelskt ord *pornó-prógrömm* i stället för ett motsvarande ord *klámdagská* på isländska. Ordet på engelska ger ingen skillnad i fråga om ordets betydelse, men det finns en skillnad i stil och på vad han möjligen vill uttrycka med ordet. Ett främmande ord kunde referera till det att han brukar titta på utländska porrfilmer, eller det är bara vanligt i hans språkbruk och stil att vissa ord förekommer på engelska utan att de skulle ha någon större betydelse. Ett speciellt drag här, som också diskuterats i kapitel 4.4, är att ett engelskt ord får en isländsk stavning. Ordets stavningssätt efterbildar det engelska ordets uttalet. Uttalet är ett viktigt stildrag när det gäller en talspråklig text (Ingo 1990:183).

Huvudpersonens bruk av engelska liknar mycket hur jag själv har upplevt speciellt unga människors användning av engelska inslag i sitt vardagliga språkbruk på Island och på liknande sätt i andra nordiska länder. Användningen av engelska som kan kallas ”tag-växling” är ganska vanlig, speciellt i talspråk. När tag-växling används som i exempel 65 gör den texten mer talspråkligt och påverkar textens stil på det sättet.

(65) *” Þetta er svona fallett vorkvöld í Reykjavík þegar allir eru heima að horfa á sjónvarpið og bara hördustu bytturnar á barnum. **I like it.**”* (s.288)

Det att författaren använder engelskan på detta sätt gör berättelsen trovärdig och språket flytande även om den innehåller främmande språkinslag.

Själv tycker jag att det kräver mycket av en författare att använda ett främmande språk i sin text i sitt modersmål och att lyckas uttrycka vad man vill utan att göra fel i det andra språket eller stilbrott i sitt eget språk. Författaren i boken har lyckats väl, även om några fel i det engelska språket inte skulle vara så farliga eftersom såväl huvudpersonen som största delen av läsarna har isländska som modersmål och engelskan som ett främmande språk. Några fel i språket skulle möjligen göra berättelsen till och med mera trovärdig och språket naturligare.

Författarens sätt att leka med ord påverkar också stilen i boken. Hans humoristiska och uppfinningsrika sätt att skapa nya ord ger boken en humoristisk stil som är medryckande och rolig att läsa. I exempel 66 författaren ger ordet *bilingual* också en annan betydelse när huvudpersonen leker med ordet i boken.

- (66) *”Ég skil ekki alveg hvaða tungu Lolla notar á hann, nema þá þessa einu sönnu. Hún er kanski ”bi-lingual”?”(s.80)*

På samma sätt leker han med ord inom samma temaområde i exempel 67.

- (67) *”To be or not to be. Aldrei skilið þann frasa almennilega. Kanski þessir tveir hassvetur? To be or not to be? Er Lolla bí? Aldrei keypt það frómas. Bí? Bæði með köllum og konum. Eitthvað svona kítti milli kynja. Hún sagði það í gríni um daginn. “Les: Bí.” Jú. Hún var víst einu sinni í sambúð. (s.75)*

Hans avsikt är tydligt att uttrycka humor med sin engelska ordlek i texten. Det är någonting som är vanligt också i talspråk. Muhonen (2008b: 176) som har undersökt engelska språkets funktion i finska radiotal anser att engelskan används för att göra radiomellanprat mer underhållande och föra in en lekfull ton i konversationer. Det som är intressant och bra att komma ihåg när jag hittar likheter mellan vad Muhonen säger om sin undersökning om engelskans användning i radiomellantal och Hallgímur Helgasons användning av engelska i boken *101 Reykjavík* är att först redan före boken *101 Reykjavík* var huvudpersonen Hlynur en karaktär som Hallgrímur Helgason använde i sina radioprogram. Det kan därför vara så att huvudpersonen Hlynurs språkliga stil och sätt att an-

vända engelska egentligen ligger mycket nära det språk som Hallgrímur Helgason använde i dessa radioprogram före han skrev boken. Eftersom huvudpersonen redan hade sin stil att tala skulle det säkert kännas konstigt att ändra den i boken, och det kan vara en förklaring till att bokens stil är så talspråklig.

5 JÄMFÖRELSE MELLAN ENGELSKA INSLAG I DEN ISLÄNDSKA ROMANEN OCH DESS SVENSKA ÖVERSÄTTNING

Jag har i de tidigare kapitlen granskat engelska inslag i den isländska boken *101 Reykjavík*. Jag har dragit slutsatsen att engelska används ganska mycket i boken, vilket är till och med lite överraskande när man är van vid att tänka på isländskan som ett mycket puristiskt språk. För att kunna dra några slutsatser om användningen av engelska i det isländska språket i jämförelse med andra språk och analysera om engelskan används lika mycket och på samma sätt i andra språk kommer jag att göra en liten jämförelse mellan engelska inslag i den isländska och svenska versionen av boken. Jag granskar det i det första kapitlet i båda versionerna.

Ordval är en viktig sak för översättaren om man tänker på bevarandet av stil. Det är viktigt att vara följdriktig. Översättaren måste välja sådana ord som passar in i källtextens stil i sin översättning. Det betyder att när översättaren har valt att använda ord som presenterar viss stil i boken kan han inte ändra stilen utan en god orsak. Stil är inte en dekoration utan författarens ändamålsenliga val som översättaren inte får förvrida eller helt tappa. (Ingo 1990: 186-187.) Eftersom den svenska versionen av boken är en översättning av den isländska boken måste man ta hänsyn till att översättarens mål just är att vara trogen den ursprungliga isländska boken, dess stil och engelska inslag i boken så långt det bara är möjligt. Därför kan man inte övergeneralisera användningen av engelska i svenskan på basis av den här översättningen av boken. Den ger ändå en slags översikt av engelska inslag i svenska i modern litteratur, och det är intressant att se hur de engelska inslag som förekommer i den isländska boken behandlas i den svenska versionen av boken.

Översättningen måste vara lika äkta, riktig och ha det flytande språk som en god text skriven direkt på språket har (Ingo 1990: 199). Min analys visar att i nästan alla fall har det engelska inslaget fått stå kvar också i den svenska versionen. Man kan dra slutsatsen att översättaren har ansett det vara ett naturligt sätt att uttrycka sig också i den svenska versionen och översättaren verkar tycka att svenska läsare kommer att förstå de engelska inslagen. Översättaren har valt strategin att de engelska inslagen utgör en sådan del

av språket i boken att de bör vara med också i den svenska versionen. Men några undantag förekommer också i boken. Ibland har översättaren valt att använda ett svenskt ord i stället för ett engelskt ord som används i den isländska romanen. I följande exempel 68 har översättaren till exempel valt att använda uttrycket *händerna över huvet* i stället för engelska uttrycket *hands-up* som används i isländska romanen.

(68) *Mamma sé ekki týpan sem dansar **hands-up!** yfir nýjum jeppa eða fækkar fötum yfir nýju leðursófasetti.. (s.83)*

*Mamma inte tillhör dom som dansar **med händerna över huvet** inför en ny jeep eller strippar inför en ny skinnsoffa... (s.76)*

I alla fall är det oftare att om det finns skillnader mellan användningen av engelska inslag eller ett ord eller uttryck på det inhemska språket är det vanligare att skillnaden är att engelska inslag används i den svenska översättningen och i den isländska romanen ord eller uttryck förekommer på isländska.

När man granskar engelska inslag i den svenska boken och jämför dem med de engelska inslagen i den isländska boken kan man se att många gånger har det använts engelska ord eller uttryck i den svenska versionen som i den isländska boken förekommer på isländska eller så är stavningen av ordet i den svenska boken närmare engelskan än i den isländska boken. Sådana fall representerar till exempel följande ord i det första kapitlet av boken:

oldfashioned(sve) – gamaldags (is), plejset (sve) – stað (is), new wave-frisyr (sve) – nýbylgjugreiðslu (is), stylemousse (sve) – hárstílsúða (is), deal (sve) – samningur (is), story (sve) – saga (is), tricks (sve) – fíff (is), checka in (sve) – tékka mig inn (is), cancerframkallande (sve) – krabbameinsvaldandi (is), termooverallena (sve) – samfestingar (is), massagepool (sve) – nuddpott (is), akutkítet (sve) – nætturkitt (is), kick (sve) – kikk (is), privacy (sve) – prívásíu (is), lousy (sve) – lásí (is), looken (sve) – lúkkínu (is), kinky (sve) – kinký (is), ,makeupen (sve) – meikínu (is)

Många engelska ord eller ord med latinskt ursprung har etablerats i det svenska språket så att de används överallt i språket i stället för någon svensk motsvarighet medan man i isländskan ofta har en isländsk motsvarighet. Till exempel det engelska ordet *cancer* har

en isländsk motsvarighet som också används i boken men i svenskan är ordet *cancer* etablerat (ex 69).

(69) ”Ertu komin með **krabbamein?**” (s.254)

”Har du gått och fått **cancer?**” (s.231)

Alltid är översättningen inte heller en ord-för-ord-översättning. Det finns vissa fall (ex 70) där saken uttrycks på olika sätt i svenskan och i isländskan. I den svenska versionen har översättaren valt att använda ett engelskt ord i stället för att uttrycka saken på samma sätt som man gör på isländska utan att använda engelska i den här kontexten.

(70) ”Jag sätter i kassetten och trycker på **forward.**”

”Ég set spólluna í og **yti henni áfram.**”

Ett bevis på att svenska språket innehåller mera engelska inslag än isländskan är att det finns flera fall i boken när det används ett isländskt ord i den isländska boken men som motsvarighet använder översättaren engelska inslag i den svenska översättningen, se exempel 71.

(71) ”**Mjög hlær týpa.**” (s.16)

“**Cool typ.**” (s.15)

I exempel 72 har författaren inte använt engelska inslag i diskussionen mellan huvudpersonen, hans mamma och Lolla, men översättaren har ändå använt engelska för att översätta huvudpersonens kommentar till vad Lolla säger och för att uttrycka humor i situationen.

(72) “ M.”*Hún er bara að stríða þér Hlynur minn. Lolla mín, ertu viss um að þú viljir ekki meira?*”

L.”*Nei takk ég er alveg **pakk...***”

É.”*...**södd af slúðri.** Hvar er DV?...”* (s.17)

”M. ”*Hon retas bara med dig Hlynur. Lolla, är det säkert du inte vill ha mera?*”

L.”*Nejtack, jag är **alldeles full...***”

J.”*...**of shit.** Var är Dagbladet?...”* (s.16)

I exemplet 72 är det översättaren som leker med engelska ord. Orsaken är troligen det att översättaren inte kunde skapa en likadan humor och ordlek som finns i diskussionen på isländska på svenska och därför använder han engelska för att uppnå samma syfte. Det passar bra med kontexten och med bokens stil där det är allmänt att leka med engelska ord. Översättaren har valt att använda ord *full* när det talas om *att vara full av mat* alltså att vara mätt, men det passar också väl in för att man kan tänka sig i svenskt tal-språk använda ordet *full* i stället för ordet *mätt* som är det vanligaste ordet.

När både författaren och översättaren använder ett engelskt ord eller uttryck i boken använder de för det mesta det samma ord. Det finns bara några undantag i boken. Till exempel när översättaren använder ett ord *searchfunktion* i stället för *seek* som författaren använder (ex.73).

(73) *Maginn á mér einsog lélegt útvarp stillt á seek.* (s.87)

Maggen är en dålig radio med searchfunktion. (s.80)

Sådan skillnad med ordval när översättaren inte är trogen till källtexten kan bero på att det andra ordet är mer etablerat eller vanligare i det andra språket eller kultur. Jag vill understryka att det här är bara ett av få undantag i boken och vanligen är ordval det samma i båda versionerna och ofta engelska inslag passar samma sätt till båda språk för att de är en fråga om två nordiska kultursamhällen som är ganska likadana med varannan. Till exempel *svordomar* är ett exempel på uttryck som förekommer på engelska på samma sätt i båda versionerna. Sättet att stava orden kan vara olika i det isländska och det svenska språket men ordet fungerar på samma sätt i båda versionerna som framgår av följande exempel 74.

(74) *”Djísus ... Það veit ég ekki. Er það það som ú ert að þæli?”*
(s.137)

”Djizuz ... Vet inte. Är det det som stör dig?” (s.125)

I båda versionerna stavas ordet annorlunda än det ursprungliga engelska stavningssättet ”jesus”. Ordet stavas på det sätt som det uttalas i båda språken. Som Ingo (1990: 183) anser är uttalet ett viktigt stildrag för översättaren när det gäller en text som eftersträvar

talspråk. På samma sätt skrivs i isländskan och svenskan det engelska ordet som det uttalas när författaren och översättaren vill göra texten talspråklig.

Vissa engelska ord har etablerats i andra språk så att de har fått ett nytt stavningssätt. Till exempel det engelska ordet "look" i exempel 75 gäller detta både det isländska och svenska språket.

(75) *"Hvað viltu fá fyrir **lúkkið**?"* (s.122)

*"Vad vill du ha för **looken**?"* (s.111)

Det engelska ordet "a look" har antagligen inte ett motsvarande ord som skulle ha just samma semiotiska betydelse i svenskan och isländskan som det engelska ordet har. När det engelska ordet används ofta, är det därför naturligt att det har fått ett nytt stavningssätt som passar bättre in i både isländskan och svenskan. därför är det naturligt att när engelska ordet används ofta har det fått ett nytt stavningssätt som passar bättre i både isländska och svenska språket. När vi granskar ordets stavning vi ses att svenskans stavningssätt mer liknar det ursprungliga engelska sättet att stava ordet. Skillnaden mellan isländskan och svenskan kan lätt ses när man granskar enskilda ord. I isländskan har ord många gånger fått en isländsk stavning som skiljer sig från det engelska stavningssättet medan samma ord i svenskan inte har ändrats lika mycket från det ursprungliga stavningssättet utan följer den engelska stavningen mer noggrant. Exempel 76 illustrerar detta, även om det här kan tänkas vara mer fråga om författarens val att använda ett isländskt uttalssätt att skriva det engelska ordet och översättarens val att använda ordets originella engelska stavningssätt än fråga om språket generellt. Det är allmänt på Island att använda det engelska ordet för klädstorlekar som huvudpersonens mamma gör i boken.

(76) *"Jag hoppas dom inte är för små. Det fanns bara **large**."*
(s.15)

*"Þær eru vonandi ekki of litlar. Það var bara til **lars**."* (s.15)

När huvudpersonens mamma talar om klädstorlek *L* i den isländska boken, har författaren använt ordet *lars* som är det isländska sättet att uttala det engelska ordet *large*. Det

passar bra ihop med den talspråkliga språkstilen och hur författaren använder engelska i boken så att han leker med ord och ofta skriver ofta engelska ord som de uttalas på isländska. Här passar det särdeles bra för att man kan lätt tänka sig att en isländsk över 50-årig kvinna, som mamman i boken representerar, har ett mycket starkt isländskt uttal när hon använder engelska ord i sitt språk. Det som är intressant är att översättaren, som i allmänhet har följt ganska noggrant författarens sätt att använda engelska i boken, har valt att använda det engelska ordet *large* i samma form som det skrivs på engelska och inte att använda någon annan variant av ordet som skulle presentera det svenska sättet att uttala *large*. Den här lilla skillnaden poängterar att författaren gärna leker med engelska ord i boken och att ord ofta skrivs som de uttalas, när i stället vanan i svenskan är att ordet skrivs i dess ursprungliga form. Det kan också vara så att engelska inslag används så ofta i svenskan att översättaren inte har sett det nödvändigt att betona det avvikande sättet bland svenskar att uttala engelska, eller att skillnaden med engelskt uttal inte är så stor att den skulle behöva betonas.

Det är typiskt för svenskan av idag att behålla originalspråkets form i stavningen även om man inte för så länge sedan använde försvenskade stavningar. Den engelska originalstavningen är på frammarsch och det ser ut som om svenskarna har lärt sig några av de vanligaste engelska stavningskonventionerna. (Ljung 1988: 64.) Det kan man också se när man granskar engelska ord som finns i den svenska versionen av boken. I jämförelse med den isländska boken är det vanligare i den svenska versionen av boken att orden har det ursprungliga engelska stavningssättet.

När jag har jämfört det första kapitlet i den isländska boken med dess svenska översättning kan jag konstatera att engelska inslag används på samma sätt i båda böckerna. Engelska uttryck som används i den isländska boken är nästan alltid med i svenska versionen av boken. Det beror på översättarens lojalitet till källtexten, men också på att engelska uttryck fungerar lika bra och på samma sätt i det isländska och svenska språket.

I den svenska översättningen använder man oftast det riktiga engelska sättet att stava ordet, men i den isländska romanen är det vanligt att engelska inslag kan följa också isländsk stavning. Det förekommer ganska ofta skillnader i stavningen av engelska mel-

lan den svenska och isländska boken som t.ex. det engelska uttrycket "Oh no". Det skrivs som i engelska i den svenska boken men som "Ó nó." i den isländska boken. Därför kan det vara så att man inte ens alltid märker alla engelska ord i den isländska boken när stavningssätt liknar mycket isländskan och engelska ord assimileras så väl i det isländska språket.

Jämförelsen mellan den isländska och svenska romanen visar att engelska är också en naturlig del av den svenska översättningen av boken. Också Staffan Klintborg som är universitets lektor i engelska säger i sin artikel "Switch it, magistern, switch it" att engelska inslag håller på att bli en naturlig del inte bara i massmedia, inom multinationell business och i den yngre generationens tal utan också i skönlitteraturen. I sin artikel Klintborg ger exempel av svenska författare som Moberg, Delblanc, Tunström, Pleijel, Myrdal, Andersson, Combüchen, Larsmo och Kihlgård som alla använder inslag av engelska språket i sina verk. Klintborg säger att begreppet den svenska litteraturen har fått en ny vidgad innebörd av engelska språket. (Klintborg 1999.) Baserande Klintborgs artikel kan man fastställa att engelska inslag som finns i den isländska boken *101 Reykjavík* är inte något sällsynt fenomen i svenska litteraturen och när engelskans roll i samhället blir hela tiden större är det antaglig att också användningen av engelska inslag i litteraturen både i isländska och svenska litteratur blir ändå vanligare.

6 SLUTDISKUSSION

När man känner till den isländska språkvårdens puristiska syn på främmande språks inflytande på isländskan och allt arbete som gjorts för att förhindra språkförändringar i isländskan är det för det första överraskande att det finns så många engelska inslag som det har framkommit i min undersökning av Hallgrímur Helgasons bok *101 Reykjavík*. Också författaren själv säger att han försöker att inte använda engelska när han skriver även om han som många islänningar använder engelska ord och fraser när han talar. Men i boken är det en fråga om en speciell karaktär. Författaren har skapat huvudpersonen och engelskan är en viktig del av hans språkbruk. Författaren använder engelska i boken som den används på Island under den tid som han skrev boken. Han anser att idag används engelskan ännu mer och man kämpar inte längre så mycket mot den. Författaren tycker själv att det bästa sättet att acceptera engelskans dominans är att leka med språket och det gör han i boken. Dessa motiveringar förklarar användningen av engelska i boken även om man vanligen skulle undvika engelska i isländskt skriftspråk.

Det faktum är att de engelska inslagen är en del av det isländska språkbruket betyder att arbete mot språkförändringar behövs om man vill bevara språket. Men man måste utreda hurdant språkvårdsarbete som egentligen behövs och i fall det alls behövs något motarbete. Modernt språkvårdsarbete kanske borde ha andra synpunkter på språkförändringar än att försöka förhindra dem. Alla språk förändras och lever hela tiden och det är omöjligt att helt undvika andra språks påverkan på språket i ett land som har många förbindelser med andra länder och språk, speciellt med engelskan. Därför är det viktigt att följa med engelskans inverkan på språket och som Hallgrímur Helgason slående säger ”börja leka med språket”. Enligt min åsikt skulle en vägran att acceptera engelska lån och annan påverkan på språket få isländskan att verka mycket gammalmodig i ett modernt samhälle. Som Hallgrímur Helgasons användning av engelska i boken *101 Reykjavík* visar kan engelska ord och uttryck som bäst föra med sig någonting extra för språket och göra det mer levande även i skrift.

Min undersökning av boken visar att det ofta används olika fraser och uttryck i boken. Det används fraser som är också allmänna i talspråk då man lyssnar till exempel på

språket i amerikanska filmer. Fraserna används ofta också bland ungdomar speciellt i talspråk och även i andra språk än engelska. Jag har också själv hört många som använder sådana fraser i sitt språk i isländska, svenska och finska på samma sätt som i boken. Jag tycker därför att användningen av sådana fraser gör språket i boken mera talspråkligt och levande på ett naturligt sätt. Författaren använder också kända fraser från populära filmer och musicklåtar. Han citerar ofta i boken och hänvisar till olika musicklåtar och filmers namn i boken. Det ger berättelsen och språket nya dimensioner om man känner till de filmer och låtar som författaren citerar.

På samma sätt som författaren använder andra fraser använder han också svordomar på engelska. Svordomar förekommer ganska ofta och på något sätt låter de mycket naturligare på engelska eftersom just motsvarande uttryck på isländska ofta saknas. Att använda den isländska motsvarigheten till någon svordom eller lågspråkligt ord som används på engelska i boken kunde ibland låta lite för fult medan den engelska svordomens roll kan uppfattas vara mer stilistisk och nyanserat betona vad man säger. Användningen av engelska svordomar, och andra allmänna fraser, kan också vara mycket spontan bland bokens personer eftersom man hör dem så ofta i filmer och television så att det verkar vara en stor del av personernas liv i boken.

I min teoridel har jag berättat till exempel om Bakers, Arnbergs och Muhonens teorier om kodväxling och bruket av engelska som verkar passa bra ihop när jag diskuterar och analyserar användningen av engelska i boken *101 Reykjavík* och orsaker till det. Engelskan har flera olika funktioner och jag har närmare diskuterat tre som förekommer i boken: kommunikativ, social och stilistisk funktion. Man kan tala om kommunikativ funktion hos engelska när man använder till exempel just svordomar på engelska när det inte finns ett motsvarande ord på isländska eller om man använder en engelsk fras i diskussionen för att betona vad man säger. Engelskan kan också ofta användas för att uttrycka känslor. Svordomar och andra allmänna fraser är ett bra exempel på detta också. En social funktion hos engelska inslag förekommer också i boken. Man använder ofta engelska för att skapa grupptillhörighet till exempel genom att använda fraser från populära filmer så att det ger ett uttryck för att alla som har sett denna film tillhör samma grupp. Engelskan kan också vara det motsatta. Engelskan utgör en del av personens språk som gör språket personligt och skiljer honom från alla andra. Användningen av

engelska har också en stilistisk funktion. Alla ord och uttryck påverkar stilen men engelska inslag i boken kan tänkas göra bokens stil talspråklig och internationell.

En orsak till att använda engelska inslag i det språk som gäller islänningar är troligen också det faktum att det inte finns dialekter på Island. Därför är det ganska naturligt att till exempel unga människor använder engelska inslag i sitt språk med andra ungdomar för att på något sätt skilja sig från standardspråket och uttrycka samhörighet med sin grupp. Och användning av engelska kan tänkas vara ett slags slangspråk på Island.

Jämförelsen mellan det isländska och svenska språket i den isländska och svenska versionen av boken *101 Reykjavík* visar att det finns mer engelska inslag i den svenska versionen av boken än den isländska versionen. Det betyder troligen att det är mer acceptabelt att använda engelska ord och uttryck i svenska. Till exempel ord med engelskt ursprung har blivit en del av svenskan överallt i alla svenskspråkiga språkgrupper. En nackdel kan vara att vissa engelska ord kanske ersätter svenska ord alldeles för lätt. Faraan ligger i att ett engelskt ord som först bara är en synonym till ett svenskt ord kör ner det ursprungliga svenska ordet. Med tiden kan det i värsta fall bli så att det är till och med svårt att komma på om det alls finns ett svenskt ord för någonting som ofta uttrycks med ett engelskt ord i svenskan. Om det är så som Hallgrímur Helgason tycker att användningen av engelska på Island är mer acceptabel idag än förr är det möjligt att mängden engelska ord och uttryck i isländskan i framtiden närmar sig den mängd som finns i svenskan idag.

Den svenska versionen är förstås en översättning och liknar den ursprungliga isländska versionen så mycket som möjligt. Eftersom det används engelska ord i den isländska versionen av boken måste översättaren använda dem i översättningen för att behålla bokens stil så likadan som möjlig. Om man vill jämföra bruket av engelska i isländsk och svensk litteratur för att ge en så realistisk bild som möjligt skulle det vara bäst att jämföra originalspråklig litteratur inom ett bredare område för båda språken isländska och svenska. Genom jämförelse mellan den isländska och svenska boken *101 Reykjavík* kan jag konstatera att den största skillnaden mellan användningen av engelska inslag i den isländska boken och dess svenska översättning är att engelska ord i den isländska boken oftare får isländsk stavning och stavningen ändras från den engelska stavningen. I

den svenska versionen är engelska ord i stället nästan alltid stavade som de ursprungligen är i engelskan.

På basis av min undersökning kan jag konstatera att engelska inslag används i boken på mycket samma sätt som i talspråk, till exempel när jag jämför min analys om användningen av engelska med Muhonens (2008b & 2008a) undersökningar om det engelska språket i finskspråkiga radiomellantal. Författaren brukar ofta leka med engelska inslag i boken. Och också Muhonen säger (2008b: 176) att man försöker skapa en lekfull ton i konversationer i radiomellanprat genom att använda engelska. Engelskans roll i boken är ofta att underhålla läsare av boken på samma sätt som talaren kan använda engelska inslag i sitt språk för att hålla konversationen lätt eller underhållande. Jag kan också konstatera att engelskans roll är mycket likadan i isländskan, svenskan och finskan när jag tänker på min analys och undersökningar som har gjort tidigare, till exempel av Muhonen och mina egna erfarenheter hur jag har hört engelskan användas i tal på Island, i Sverige och i Finland. Det betyder att kodväxling till världsspråket engelska från något annat språk har ofta samma orsaker och funktioner i kultur som vi lever här i Norden och det är inte beroende på språket vi talar. Den enda som skiljer till exempel isländska och svenska är troligen mängden hur mycket engelska inslag används, och den är troligen också mer beroende av människor och deras bakgrund än deras nationalitet eller om deras modersmål är isländska eller svenska.

Det här undersökningsämnet kunde man granska också vidare. Det skulle vara intressant att se hur andra isländska författarna använder engelska inslag i sina verk. Min hypotes är att det är inte endast Hallgrímur Helgason som använder engelska inslag att liva upp språket i sina romaner.

KÄLLOR

- Arnberg, Lenore (2004). *Så blir barn tvåspråkiga. Vägledning och råd under förskoleåldern*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Arnbjörnsdóttir, Birna (2006). *North American Icelandic – The Life of a Language*. Winnipeg Manitoba: University of Manitoba Press.
- Baker, Colin (2006). *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism*. 2nd Edition. Clevedon: Multilingual Matters Ltd.
- Cassirer, Peter (1979). *Stil, Stilistik, Stilanalys*. Stockholm: Awe/Gebers.
- Edlund, Lars-Erik & Birgitta Hene (2007). *Lånord i svenskan. Om språkförändringar i tid och rum*. Nordsteds förlag AB
- Embassy of the United States (2006) *Interview of Ambassador van Voorst in Fréttablaðið*, March 5, 2006. Citerat 28.2.2008:
<http://reykjavik.usembassy.gov/030906.html>
- Gíslason Jón, Seija Holopainen, Timo Karlsson & Päivi Kumpulainen (2004). *Allt í lagi. Islannin kielen oppikirja*. Helsinki: Finn Lectura.
- Grosjean, François (1982). *Life with Two Languages. An Introduction to Bilingualism*. Massachusetts: Harvard University Press.
- Helgason, Hallgrímur (2000). *101 Reykjavík*. Falun: Norstedts.
- Helgason, Hallgrímur (2002). *101 Reykjavík*. Reykjavík: Mál og menning.
- Helgason, Hallgrímur (2008). *English language in the book 101 Reykjavík*. E-post till Anne-Maarit Toija 16.5.2008.
- Hallgrímur.is (2008). Hallgrímur Helgasons hemsida. Citerat: 15.1.2008:
<http://www.hallgrimur.is/hallgrimur/>
- Ingo, Rune (1990). *Lähtökielestä kohdekieleen. Johdatusta käännotieteeseen*. Juva: WSOY.
- Ingo, Rune (2007). *Konsten att översätta*. Danmark: Studentlitteratur.
- Islands ambassad-Helsingfors, Finland (2007). *Språket*. Citerat 27.2.2007:
<http://www.iceland.org/fi/svenska/ambassaden/om-island/kultur/spraket/>
- Jonsson, Carla (2005). *Code-switching in Chicano Theater: Power, Identity and Style in Three Plays by Cherríe Moraga*. Citerat 14.1.2008:
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-498>

- Jónsson, Sigurður (2007). *Det vilda tänkandet och det kultiverade. Isländsk fackspråklig språkvård med tyngdpunkt på första hälften av 1900-talet*. Acta Wasaensia Nr 184 språkvetenskap 34. Vasa: Universitas Wasaensis.
- Karlsson Stefán (2004). *The Icelandic Language*. London: Viking Society for Northern Research University College.
- Klintborg Staffan (1999). Switch it, magistern, switch it. För kodväxling i samtidens prosa är framtidens melodi. *HumaNetten nummer 5*. Institutionen för humaniora Växjö universitet. Citerat 14.5.2009: <http://www.vxu.se/hum/publ/humanetten/nummer5/art9907.html>
- Kovács, Magdolna (2001). *Code-Switching and Language Shift in Australian Finnish in Comparison with Australian Hungarian*. Åbo: Åbo Akademi University Press.
- Leitre Arild, Einar Lundeby & Ingvald Torvik. (1990). *Språket vårt för og nå. Språkhistorie, norrönt, dialekter, nyislandsk*. Gyldendal Norsk Forlag A/S.
- Ljung, Magnus (1988). *Skinheads, hackers & lama ankor. Engelskan i 80-talets svenska*. Stockholm: Bokförlaget Trevi AB.
- LO Tidningen (2007). *Presentation av John Swedenmark*. Citerat 16.4.2009: http://lo-tidningen.se/?id_item=9817
- Muhonen, Anu (2008a). Ruotsinsuomalaisen nuoren kielellisestä repertoaarista. I: *Kieli- viesti 3:2008*. Stockholm: Språkrådet.
- Muhonen, Anu (2008b). Sheikataan like a polaroid picture: Englannin tehtävistä nuori- soradiojuonnoissa. I: *Kolmas kotimainen. Lähikuvia englannin käytöstä Suomessa. Tietolipas 224*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Myers-Scotton, Carol (2006). *Multiple Voices, An Introduction to Bilingualism*. Blackwell Publishing.
- Reykjavík City Library, Island (2008). *Icelandic Literature. Hallgrímur Helgason*. Citerat 15.1.2008: http://www.bokmenntir.is/rithofundur.asp?cat_id=640&author_id=40&lang=8
- Romaine, Suzanne (1989). *Bilingualism*. Oxford: Basil Blackwell Ltd.
- Sapir, Yair (2003). *Modern Icelandic Wordformation*. Uppsala: Institutionen för nordiska språk Uppsala universitet.
- Trask, R.L. (1999). *Language The Basics*. Second Edition London: Routledge.
- Viberg, Åke (1987). *Vägen till ett nytt språk. Andraspråkinläring i ett utvecklingsperspektiv*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Vikør, Lars S. (1993). *The Nordic Languages. Their Status and Interrelations*. Nordic Language Secretariat. Publication no. 14. Oslo: Novus Press

BILAGOR

Bilaga 1. Översättningar från isländska till svenska. Från bokens svenska översättning av John Swedenmark.

- (1) "Hlynur This is it. Det här är låten från föreställningen jag pratade om, Omoletten. Hör på nu. Det här är bra. Alldeles otroligt bra"
- (2) En uråldrig Peter Frampton-låt i högtalarna. "Show me the way.
- (3) ...hon kom in: "min vän, varför drager du mig in i denna boning." Så är det här. "Burning Down the House."
- (4) Marri tog hem henne en gång, en gång under förra decenniet. Everybody's got a hungry heart.
- (5) Jag följer henne med blicken in i köket. Turn around bright eyes.
- (6) Det är nog rätt bra, för även om mamma inte tillhör dom som dansar med händerna över huvudet inför en ny jeep eller strippar inför en ny skinnsoffa.
- (7) Fast solen sa "what a waste" (solen snackar engelska) och bad henne "not to bother, you can't kill me", så kulan dömdes till att gå bana runt solen...
- (8) ...Pappa är en svullen kung, som inte står och inte sitter – ingen tron det här – utan bara är svullen. Av kung är du kommen ...Ja. Jag röker en Prince.
- (9) Hennes ansikte får liv, som när man häller mjölk på cornflakes.
- (10) Tur att man inte genom telefon kan höra ekot från 1974 års jubileumstallrik som hundraprocentigt säkert hänger på köksväggen. Good Morning Vietnam. Vad hände med Janni Spies? (12.000 på den tiden.) Lollas mamma frågar också om vitsåsen.
- (11) Jag står upp med elfenbensresning när vi reser oss, som en soldat som står i givakt med handen vid ögonbrynen. My name is Gump. Forrest Gump.
- (12) Den ser så äkta ut att jag ser mig i spegeln ovanför tvättstället efter avslutat arbete och säger "Björn. My name is Björn. Hlynur Björn."
- (13) Det blir bra till slut. Du förlåter mig Mange men. Life is like a box of chocolates...
- (14) Det är livet. Vårt liv är inte annat än ett glömt piller på en karta och ändå anstränger sig alla för att göra det till nånting märkligt och evigt. Slump eller plums? Gud eller gris? Underverk eller värk i underlivet? I detta fall är svaret ja: Jag. Introducing in the role of God: Hlynur Björn. Jag håller pillret mellan fingarna nära ögonen och försöker urskilja anletsdrag, ett snörp eller ett leende. Ja, le nu om du kan, mot Gud, du stackars lilla vita liv.

- (15) Det är Björk (19.000). Jag sträcker mig efter fjärren och höjer. "My name is Isobel. Married to myself." Bra text. Vämjelig video.
- (16) När ska dom börja tillverka såna kondomer? Just do it.
- (17) ..en sällsynt Woody Allen –väckarklocka och ett akupunkturset till Barbie, Made in Taiwan.
- (18) Elsa Always Ultra Nice.
- (19) "Djizus Krajst alltså" mumlar jag tyst för mig själv. Det säger jag aldrig. Det säger jag bara för att det är jul, där jag står vid fönstret. "God jul!" (s.71)
- (20) "Djizuz...Vet inte. Är det det som stör dig?"
- (21) Det finns ett Hell i det här. Hell O! Hell.
- (22) Kristus och deras stön: Oh God! Oh God!
- (23) ...og hon spiller ut sitt glas och hon säger "hey, fuck you därborta!"
- (24) "Yep. Det betyder Good Fuck."
- (25) I love you.
- (26) Men det var i alla fall därför vi alla måste prata engelska på julaftonkvällen vilket var helt okej- lite omväxling-bortsett från att Ahmed inte är mycket bättre på engelska än på isländska. Han kan bara några fraser som dessvärre betyder ungefär samma sak allesammans. Han sa inget annat än "aha", "yes", "very good" och "no problem". Jag hade aldrig träffat honom förr bara sett hans näsa passera genom centrum. Verkade som en halvsimpson. Men det kan förstås bero på språket. Det finns ju begränsningar på hur komplexa tankar som kan rymmas i dom här noproblemfraserna.
- (27) Jag flyttar blicken till Sara – sorry Sara sorry – och låter den svepa över soffan.
- (28) "Ja. Okej. Hörru jag."
- (29) Jag tittar på julgranen. Sen på Lolla igen. Jag höjer ögonbrynen över glasögonkanten. Hon garvar högt. Melodin ebbar ut. Så kommer en hurtig datorröst: "Merry Christmas Everybody!"
- (30) Hlynur du är lousy. Du kan vara så lousy och ouppmärksam...
- (31) För oss är det bara pure love he he he...
- (32) Det lyckades. Jo. Det syntes på honom. Psykologen fick en själ till slut. Jag gav psykologen ett psyke. En helt ny syn. En psykolog med psyke. Borde bättra på affärerna.
- (33) Den här kådisen fick jag av Nanna Baldursdottir (4.5000) på ett party hemma hos henne, för skojs skull.

- (34) Maggen är en dålig radio med searchfunktion.
- (35) Jag sätter fjärrkontrollen på random och tittar eller låter teven titta på mig.
- (36) Tydligt så vankades det nån dessert som jag inte fick smaka.
- (37) Det ger lite living.
- (38) Från bigbangbössan.
- (39) Mamma inte tillhör dom som dansar med händerna över huvudet inför en ny jeep eller strippar inför en ny skinnsoffa...
- (40) Ett fruktansvärd vanligt oigenkänneligt sjöborreskal som ler mot världen i all evighet, hurtig forever.
- (41) Det har en lustig kinky hajdoft.
- (42) ”Ja. Det är för Thorirs skull. Han kommer ut naken i kväll.”
- ”Jaså? Det blir striptease? Ha ha ha...” (s.107)
- (43) ”Har man ingen privacy längre?”
- (44) Plötsligt har jag fått en ragningsreplik. ”Vad heter din mamma?” 1.500 (som genast rusar upp till 5.000 igen) ser på mig som om jag vore hennes pappa som stötte på henne och hade glömt bort vad mamman heter. (s.111)
- (45) Det är ett litet problem. Hon är död. (s. 329)
- (46) Geena Davis (90.000) i Lappland. Med boyfriend och bigtime läppar. (s. 319)
- (47) ”Det är säkert ett schysst knäck” fortsätter jag för att lätta upp stämningen. (s. 306)
- (48) Jag har en gammal juvelask från Mamma och tar ut mitt första verk ur den: (s.209)
- (49) ”..Du har bra takt och sånt, men bara...mera omväxling. Du vet.” (s.183)
- (50) Och i soffan en aspackad riotrio som snackar scoutminnen. Giv oss en brejk. (s.31)
- (51) ”Vi prövar nåt originellt. Vi har den för Thorirs skull också. Han måste få trivas under julen. Första julen i inlandsisen och back-to-the-desert-stämning” säger Thröstur. (s. 63)
- (52) Playboypåskharar och handmålade och prydliga pungägg. En hel armé av kani- ner och kätoliker. (s.201)
- (53) Hofi kommer mer iförd väninnor. Dom är snäppet under henne på bejbskalan, dom står där på varsin sida om henne, på prispallens andra- och tredjeplats och kikar upp mot henne. Väninnor. Alltid en ätlig och tvåötliga. (s.29)

(54) Jag ser inte vad det är men det är som ett litet Adidas-märke och gör på nått sett huden till en joggingdress.

(55) ”And stay away from my sister!”

“Vad betyder det?”

“It means what it means! Du låtsas som om du inte begriper men du låtsas som om du vet allt om alla...graviditeter utom din egen! Fegis! You stay away from her!”

”Det verkar ju inte så svårt.!

”Ja?”

”Fast ändå...”

”Vaddå?”

”Avståndet växer med bergen. Och så det här med födslovårdorna...och Muham-med...och det...”

”Don’t bullshit me! Don’t fucking bullshit me!”

“Har du vart utomlands? Och studerat?”

(56) Hlynur: ”Jaja Lolla. Har du vant dig vid att komma in i familjen?”

Lolla: ”I familjen?”

Hlynur: ”Ja. You are family. Du är familjen nu Lolla. Det här var intagningsprovet. Du klarade dig enkelt undan.”

(57) ”Du har då alltid dina uttryck”, sa hon då och sa det igen. ”Du och dina uttryck” – ”Var det där ett av dina uttryck?” Mit liv och mina uttryck. Mina uttryckningar.

(58) ”Djizus Krajst Hlynur. Har du inga känslor alls? Har du nånsin hört talas om känslor? Kanske har du nån gång sett såna på bio?

”Säg inte Djizus Krajst.”

”Vad är det nu då?”

”Jag såg inte ut med det här Djizus Krajstandet. Vi är inte amerikaner.”

”Jesus Kristus då.”

”Du kan också säga Halldor Kiljan till exempel. Jag försöker lansera det. Där finns det flera möjligheter. Man kan säga Halldor Kiljan eller bara Kiljan eller Halldor Laxness. Heliga Kiljan är bra det med eller ’Laxness hörnu’...”

”Men Hlynur du bara poserar hela tiden. Försök inte göra dig fånigare än du är. Jag försökte prata om känslor.”

”Känslor ja.”

”Ja, känslor.”

”Feelings.”

(59) Jag muser in mig på Nätet. Katarina. Beautybest. Jag skickar till henne:

Hello.

Vad kommer sen efter hallå? Vad säger man till en ungersk allmogeflicka som långsamt tar sig uppför universitets trappor i en trabanterad stad med broar? Jag är andlös. Hello... Jag tittar på detta Hello, ett ord på en blå skärm, vad helloar jag på med? Detta är en nödraket i havet. Det finns ett Hell i det här. Hell O! Hell. (s.93)

(60) Det är som att pissa åt dom. Bara piss of cake. (s.265)

(61) Men det är painless hos mig. Who’s the lucky one?”

”Va?”

”Vem är den lyckliga?”

”Det är hennes väninna... En vän till mig.”

”Ja. Det måste ske snart. Helst inom dom närmaste dagarna. Vi gör det hemma. Du tar med henne genast efter helgen. ”

”Ja nä hon. Alltså, hon vill inte.”

”I see. Du pratar om en sändning. ”

”En sändning?”

”Ja. Det måste göras per telefon. ”

”Per telefon?”

”Ja. Du måste greja access till damen. Det är bäst om du gör det om natten. Don’t worry. Det tar inte mer än två timmar. Bara ett långt lokalsamtal. Men jag måste ändå charga 3.000 om det ligger till så. ” (s.266)

(62) Jag antar att hon tänker ungefär det samma som jag, kanske på engelska också: ”Maybe not the right thing to do.” Jag tänker alltid på engelska när det verkligen gäller.

(63) Gully hittar en låt på skivspelarn och viftar med ett album: ”Hlynur this is it. Det här är låten från föreställningen jag pratade om, Omoletten. Hör på nu. Det här är bra. Alldeles otroligt bra.” (s.54)

(64) Varför är det inga porrfilmer på mornarna?

(65) Det är en sån där vacker vårkväll i Reykjavik när alla är hemma och kollar på teve och bara dom grövsta fyllona sitter på barerna. I like it.

(66) Jag förstår inte vilket språk Lolla använder med honom, förutom det enda sanna språket. Hon är kanske "bi-lingual"?

(67) To be or not to be. Har egentligen aldrig förstått den meningen. Kanske är det dom här två haschvintrarna? To be or not to be? Är Lolla bi? Aldrig köpt den puddingen. Bi? Både med män och kvinnor. Ett slags kitt mellan könen. Hon sa det på skoj häromdan: "Läfp-pifk".